

ANTONI BILIŃSKI

SZLACHTA
ZIEMI DOBRZYŃSKIEJ

ZA OSTATNICH JAGIELLONÓW

STUDJUM HISTORYCZNO-HERALDYCZNE

PRZEJRZAŁ I DO DRUKU PRZYGOTOWAŁ
ZYGMUNT WDOWISZEWSKI

WYDAWNICTWO
KASY IMIENIA MIANOWSKIEGO — INSTYTUTU POPIERANIA NAUKI
WARSZAWA — PAŁAC STASZICA

1932

Prastare rycerstwo ziemi dobrzyńskiej, które wydało z pośród siebie takie postacie historyczne niepowседневnej miary, jak Iwan z Radomina z rodu Pierzchałów (koniec XIV i początek XV w.) i Mikołaj z Lasotek z rodu Dołęgów, biskup kujawski († 1450 r.), czeka na swego dziejopisa.

Pragnąc dać początek pracom o szlachcie dobrzyńskiej i dołożyć swą skromną cegiełkę heraldyczną do przyszłego gmachu historii szlachty dobrzyńskiej, opartego na niewzruszonym archiwalnym materiale, obrałem za przedmiot mych dociekań nazwiska, gniazda rodowe i herby szlachty ziemi dobrzyńskiej w epoce ostatnich Jagiellonów.

Główną podstawę mych badań stanowią: wykazy poborowe z czasów Zygmunta Starego (1531, 1535, 1538, 1539, 1540, 1541 i niewiadomego roku), Zygmunta Augusta (1564-1565), bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta (1573 r.), księgi grodzkie bobrownickie perpetuitatis z lat 1543-1548 (stronic 1384) i 1567-68 (kart 552), t. j. z czasów panowania tych samych monarchów, nieliczne ekstrakty z ksiąg ziemskich ziemi dobrzyńskiej i grodzkich bobrownickich z końca XV, połowy i końca XVI oraz początku XVII w.¹⁾, drukowany sumariusz metryki koronnej (1447-1572 r.), pieczęcie na kwitach poborowych szlachty dobrzyńskiej z 1564, 1565 i 1566 r., oraz mapy trzywiorstowe rosyjskiego sztabu generalnego, nie wolne niestety od wielu usterek.

Nie wszystkie wykazy poborowe dobrzyńskie z XVI w. (Tom Nr. 30 Archiwum b. Komisji Skarbu w Warszawie) posiadają jednakową wartość dla heraldyka. Wszystkich bez wyjątku właścicieli poddanych, nie wyłączając najdrobniejszej szlachty cząstkowej, tudzież wszystką szlachtę zagrodową, nie mającą poddanych, wymieniają jedynie wykazy z 1564 r. (fol.

¹⁾ Innych ksiąg wieczystych dobrzyńskich z XVI w. Archiwum Główne w Warszawie nie posiada.

290-307, 310-331 i 333-352¹⁾ i 1565 r. (fol. 354-389, 391-406, 413-453, 455-492). Wykazy z 1573 r. (fol. 500-512) zawierają tylko spis miejscowości i ilość pobranego podatku. Pozostałe wykazy z 1531 r. (fol. 108-115, 154-162 i 164-181), 1535 r. (fol. 117-152), 1538 r. (fol. 183-189 i 191-206), 1539 r. (fol. 108-227), 1540 r. (fol. 228-232, 234-238 v i 240-245), 1541 r. (fol. 246-261) i niewiadomego roku bez intytulacji (fol. 514-558), poza nielicznymi wypadkowo zabłąkanymi nazwiskami właścicieli kmieci, zawierają imienne spisy wyłącznie szlachty zagrodowej, nie mającej poddanych (nobiles pauperes, cmetones non habentes; nobiles carentes cmetonibus; ubodzy ziemianie). Wykazy z czasów Zygmunta Starego, prócz niektórych nazwisk przybyszów, podają przeważnie tylko imiona i przezwiska szlachty oraz nazwę wsi, z której szlachcic opłacał podatek. W najstarszym wykazie szlachty zagrodowej z 1531 r. brakuje wykazu powiatu rypińskiego i drugiej raty powiatu lipnoskiego. Wykazy z 1535 r. zawierają przeważnie tylko imiona i przezwiska szlachty zagrodowej bez nazw odpowiednich wsi, wskutek czego, nawet po ustaleniu osobistości znacznej części tych szaraczków na zasadzie wykazów z 1531 i 1538 r., przynależność rodowa pewnej ich garstki pozostaje niewiadomą. Wreszcie wykaz bez intytulacji, w którym brakuje części drugiej raty powiatu rypińskiego, mylnie późniejszymi czasami na pierwszej niezapisanej karcie datowany »1578«, w zupełności co do osób i innych cech charakterystycznych (nieznaczna ilość nazwisk) prawie identyczny z wykazami 1540-41 r., a jaskrawo różniący się od wykazów 1564-65 r., z wszelką pewnością do jednego z następnych lat po 1541 r., t. j. jeszcze do panowania Zygmunta Starego († 1 kwietnia 1548 r.) odnieść należy²⁾. Materiału ściśle heraldycznego, prócz wzmianek, dotyczących się pochodzenia i herbów kilkunastu rodzin szlacheckich, wykazy poborowe nie stanowią.

Pierwszorzędny materiał genealogiczny i znacznie więcej wskazówek co do pochodzenia i herbów rodzin heraldykom naszym nieznanym, zawierają dwa tomy ksiąg grodzkich bobrownickich perpetuitatis, z których tom I obejmuje tylko część 1543 r. (str. 1-239), lata 1544 (str. 240-485), 1545 (str.

¹⁾ Wykazy 1564 r. podał prof. Pawiński w *Źródłach Dziejowych* (XVI t. I Wielkopolska str. 269-334).

²⁾ Cytuję go w niniejszej pracy, jako wykaz 154... r.

485-737), 1546 (str. 737-1041), 1547 (str. 1041-1382) i zaledwie kilka zapisek z 1548 r. (str. 1382-1384), a tom II — rok 1567 (karty 1-335, liczne omyłki w paginacji) i część roku 1568 (karty 335 v—452, omyłki w paginacji).

Pozatem w księgach Archiwum Głównego w Warszawie, zatytułowanych w spisie aktów ziemi dobrzyńskiej »Księgi bobrownickie ziemskie obligationum 1595-1693«, »Księga różnych czynności bez dat«, »Grodzkie wyroki i registra iudicialia 1589-1784« »Ekstrakta i taryfy w tekach 1521-1699« i »1543-1790«, (dwa tomy), znalazłem tylko kilka luźnych kart z akt grodzkich bokrownickich XVI w. i kilkadziesiąt ekstraktów z tych ksiąg oraz ksiąg ziemskich ziemi dobrzyńskiej z końca XV, z połowy i końca XVI i początku XVII w. W innych księgach Archiwum Głównego, również figurujących w spisie aktów ziemi dobrzyńskiej (»księgi ziemskie wpisowe 1587-1701«, »Dissoluta bez dat«), mimo obiecującej intytulacji, nie ma ani oryginalnych dokumentów z XVI w., ani ich ekstraktów.

Drukowany sumariusz metryki koronnej, wydawnictwo prof. Wierzbowskiego¹⁾, stanowi bogate źródło do genealogji i historii rodzin dobrzyńskich, lecz zapisek treści heraldycznej, prócz jednej, nie zawiera.

Wobec nieustalenia na początku drugiej połowy XVI w. nazwisk nawet wśród zamożniejszej szlachty ziemi dobrzyńskiej, oraz sporej ilości w tej ziemi drobnoszlacheckich wsi, zamieszkałych przez wiele rodzin, częstokroć nie mających nic wspólnego ze sobą, prócz nazwiska²⁾, które w owych czasach brano i co chwila zmieniano od cząstek tej albo innej wsi, nabytych, odziedziczonych, otrzymanych drogą ożenku³⁾, a nawet i trzymany w dzierżawie, zastawie lub wreszcie od posiadłości ojczyma, jedynym niezbitym dowodem pochodzenia i herbu pojedynczych rodzin lub ziemian z owych czasów lub wcześniejszej epoki mogłyby być tylko ich pieczęcie. Niestety kwity poborowe ziemian dobrzyńskich z pieczęciami (opłatkowemi) szlachty posiadamy tylko z lat 1564, 1565 i 1566⁴⁾, na-

¹⁾ *Matricularum Regni Poloniae Summaria*.

²⁾ Prawie wszystkie te rodziny już na schyłku panowania Zygmunta Starego posiadają tylko bardzo nieznaczne części swych pierwotnych gniazd, w których większa własność należy już do zamożnych rodów Gembartów, Krowickich, Kuczborskich, Moszczeńskich, Działyńskich, Blochów i t. d.

³⁾ Przybieranie nazwiska od majątności żony było zjawiskiem bardzo pospolitem.

⁴⁾ Kwity poborowe 1566 r. tyczą się opłaty podatku z 1565 r.

domiar w dość nieznacznej ilości, pomieszane z kwitami innych ziem wielkopolskich, małopolskich, mazowieckich, a nawet ruskich (56, 57, 58 i 59 t. Archiwum b. Komisji Skarbu w Warszawie). Pieczęcie te przeważnie poodpadały lub są już bardzo niewyraźne. Dobrze zachowanych pieczęci z wyraźnymi inicjałami imion i nazwisk ich właścicieli pozostała zaledwie garstka. Z wyjątkiem pieczęci kościelnych i pańskich na kwitach, wydanych przez sprawców (factores), wszystkie inne pieczęcie, nawet te, w których inicjały imion i nazwisk nie odpowiadają inicjałom kontrybuentów, w tekście kwitów zwane są stale pieczęciami własnymi (sigillum suum). Że podobnego wyrażenia nie można brać dosłownie, wystarczy przytoczyć kilka przykładów. Bartłomiej Baran Dębski na części Sumina i Nowogrodu używa w 1565 roku pieczęci własnej z herbem Junosza i literami B. D.¹⁾. Tę samą pieczęć »własną« z Junoszą i literami B. D. wyciska w tym samym roku na kwicie poborowym zięć jego Maciej Żelski z Bogucina, notoryczny i niebylejaki Ogończyk, członek możnego rodu Działyńskich²⁾. Jakub Mazowiecki z Giżyńka, figurujący w aktach grodzkich bobrownickich z 1567 r.³⁾ z przydomkiem Podkonicz, a zatem herbu Dołęga (Paprocki), przykłada w 1565 r. do kwitu poborowego pieczęć »własną« z herbem Nałęcz i literami M. K.⁴⁾, oczywiście pożyczoną od Mateusza Kłokockiego z Kłokocka herbu Nałęcz⁵⁾. Adam i Józef Ligowscy z Ligowa, synowie Szymona Luby Ligowskiego⁶⁾, a więc herbu Lubicz, używają w 1565 r. pieczęci »własnej« z herbem Radwan, również doraznie pożyczonej⁷⁾. Wojciech Mysłakowski Świeszek na części Mysłakowa zwanej Wilkowja⁸⁾, bezwątpienia Ogończyk, przodek Święskich tego herbu, (Paprocki) pieczętuje się w tym samym roku Lubiczem, zapewne pożyczonym od sąsiada lub krewnego⁹⁾.

Oto najjaskrawsze przykłady zupełnej rozbieżności między pieczęcią, użytą na kwicie poborowym, i prawdziwym herbem kontrybuenta. Oczywiście deklaracje podatkowe nie stanowiły dokumentów heraldycznych, a pieczęcie na nich zastępowały jedynie podpisy niepiśmiennych i wogóle nadawały kwitom

cechy autentyczności. Dlatego, jak widzimy, w braku własnej pieczęci brano pierwszą lepszą pieczęć herbowa, jaka była pod ręką, nawet z innym herbem, od krewnych lub sąsiadów. Z powyższego wynika, że pieczęć, użytą przez szlachcica dobrzyńskiego na kwicie poborowym,—uwzględniając naturalnie częstą zmianę nazwisk wśród członków jednej i tej samej rodziny,—możemy uważać za jego własny herb tylko wtedy, gdy wyraźne inicjały imienia i nazwiska na pieczęci lub przynajmniej nazwiska zgadzają się z inicjałami kontrybuenta (sc. pieczęć mogła należeć do ojca, stryja lub braci jego), w razie zaś braku inicjałów na pieczęci również tylko wtedy, jeżeli z innych źródeł napewno wiadomo, że ród szlachecki, do którego ów szlachcic należał, pieczętował się tym samym herbem, jaki figuruje na pieczęci.

Wobec tak niekompletnego materiału sfragistycznego dla wyświetlenia herbów wielu rodzin wypadło z konieczności zająć i do innych źródeł, nie wyłączając kodeksów dyplomatycznych i herbarzy. Wiele wskazówek znalazłem w cennych pracach Bonieckiego i Siebmachera, oraz w rękopisie o szlachcie województwa płockiego ś. p. Wiktora Wittyga, który za życia łaskawie dostarczył mi wiadomości, zaczerpniętych z ksiąg płockich, a zwłaszcza z księgi poborowej płockiej 1531-52 r.¹⁾

Pomimo to herby bardzo wielkiej ilości rodzin dobrzyńskich pozostały niewiadome i wobec prawdopodobnego wyczerpania materiału archiwalnego, tyającego się tych rodzin, zapewne nigdy wiadome nie będą. Herbów sporej ilości rodzin i pochodzenia niektórych rodzin od innych nie można było udowodnić niezbitcie. Z powodu nieustalenia nazwisk zwłaszcza wśród uboższej szlachty nasze wiadomości szczególnie o drobnej wieloherbowej rzeszy szlacheckiej, używającej jednego nazwiska i osiadłej na jednej i tej samej wsi, nie mogą być ani wyczerpujące, ani niewątpliwe. Olbrzymie rozrodenie wielu z tych rodzin (np. Turskich, Trzczańskich, Koziroskich, Kamieńskich, Paprockich, Babeckich) w zestawieniu z szczupłymi wiadomościami o ich herbach prowadzi nas do wniosku, że na każdej wsi drobnoszlacheckiej, prócz rodzin, których herby są wiadome, dziedziczyły również i inne rodziny tego samego

¹⁾ Archiwum Komisji Skarbu t. 57 Nr. 992. ²⁾ Ibid t. 58 Nr. 216. ³⁾ Grodzkie (bobrownickie) t. II str. 32, 40-42, 58. ⁴⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 791. ⁵⁾ Ibid t. 57 Nr. 829. ⁶⁾ Gr. bobr. t. II str. 59, 60. ⁷⁾ Arch. Kom. Sk. t. 58 Nr. 1254. ⁸⁾ Gr. bobr. t. II str. 368, 369. ⁹⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 575.

¹⁾ Arch. Kom. Sk. t. 52.

nazwiska, lecz innych niewiadomych herbów¹⁾. Wreszcie pamiętać zawsze należy o tem, że herby wzięte z wcześniejszych dyplomatów XV w. lub późniejszych herbarzy²⁾ w zastosowaniu do epoki ostatnich Jagiellonów, do której należy przeważna część istniejącego materiału archiwalnego, są bądź co bądź hipotetyczne i nigdy nie są w stanie zastąpić braku oryginalnych pieczęci z XVI w.

Dążąc w mej pracy ku pewnym ogólnym wnioskom, tyczącym się metody badań i osadnictwa szczepów herbowych, osobno podaję poczet rodzin szlacheckich, które wzięły nazwiska od wsi, znajdujących się w ziemi dobrzyńskiej osobno zaś spis rodzin, pochodzących z innych ziem polskich, przeważnie niedawno osiadłych w ziemi dobrzyńskiej³⁾, których część (lub niektórzy członkowie) używała w dalszym ciągu swych poprzednich nazwisk, przybranych od dawnych gniazd, znajdujących się poza ziemią dobrzyńską, część zaś (lub niektórzy członkowie), biorąc inne nazwiska od posiadanych w ziemi dobrzyńskiej włości, tworzyła nowe rodziny miejscowe.

Przy każdej rodzinie podaję jej herby, wieś, z której ta rodzina wyszła, z uwzględnieniem powiatu, a co się tyczy rodzin dobrzyńskich, to i ówczesnej parafji, pochodzenie jednej rodziny od drugiej lub wspólność pochodzenia z innymi rodzinami, stan posiadania oraz genealogiczne szczegóły, zwłaszcza takie, które wyświełają pochodzenie rodzin lub tyczą się rodzin mało znanych lub zupełnie nieznanych.

Mapy heraldycznej do niniejszego studjum nie dołączam, albowiem wobec bardzo znacznej ilości rodzin niewiadomych

herbów oraz dużej ilości rodzin, których herbów nie można było ustalić dowodnie, byłaby ona bardzo niedokładną. Wreszcie mapa ziemi dobrzyńskiej z XVI w., t. j. z dość późnej epoki, obejmująca, prócz przypuszczalnych autochtonów, rody przybyłe do ziemi dobrzyńskiej dawnymi, lecz różnemi czasy (np. w XIV i XV w.), niekiedy w XVI w. już słabo reprezentowane (np. Świnkowie), tudzież rodziny przybyszów świeżej daty, częstokroć wobec zarzucenia przez nie dawnych niewiadomych nam nazwisk i przybrania nowych od posiadłości w ziemi dobrzyńskiej pozornie uchodzące za rodziny miejscowe, w której ponadto brakowałoby wielu szczepów, niegdyś w tej ziemi osiadłych (np. Pierzchałowie, Sokołowie, Odrzowie), nie mogłaby nam dać pojęcia o pierwotnem osiedleniu rodów, stanowiącem jedyny cel, do którego mapa heraldyczna zmierzać powinna.

1) Różnorodność nazwisk, używanych przez szlacheca i najbliższą jego rodzinę (np. ojca, stryja, braci), częste ich zmiany, a nawet jednoczesne używanie przez jedną tę samą osobistość kilku nazwisk, słowem okoliczności przeważnie nieuchwytnie dla badacza, stanowią niewyczerpane źródło pomyłek, zwłaszcza genealogicznych, polegających na sztucznem rozmnażaniu osób.

2) Ówczesny heraldyk Paprocki (1543-† 1614) z Paprotek-Głogolów (par. sierpska pow. rypiński), aczkolwiek urodził się i przez pewien czas mieszkał w ziemi dobrzyńskiej, piastując w niej urząd ziemski, daje nam jedynie garstkę zresztą dość dorywczych i nieściślych informacji przeważnie li tylko o najwybitniejszych rodzinach dobrzyńskich. (Herby rycerstwa polskiego. 1584 r.) Że to był *sui generis* ówczesny Zychliński lub Kosiński podaje Walerjan Zbylut Nekanda Sieciechowski w dziele p. t. »Liber generationis plebeorum«, napisanem pomiędzy 1626 a 1639 r.

3) Prócz nielicznych wyjątków np. Kościeleczy, Plececy, Sierpsey vel Gulczewscy, Lubeccy.

SPIS SKRÓCEŃ.

Akta bobrownickie ziemskie obligationum	— Bobr. ziem. oblig.
„ „ „ wpisowe	— Bobr. ziem. wpis.
„ grodzkie bobrownickie	— Gr. bobr.
„ „ i ziemskie warszawskie	— Grodz. i ziem. warsz.
„ płockie grodzkie wieczyste	— Płoc. grodz. wiecz.
„ „ ziemskie „	— Płoc. ziem. wiecz.
„ ziemskie brzesko-kujawskie	— Ziem. brz. kuj.
„ „ drohickie	— Ziem. drohic.
„ „ łączyckie	— Ziem. łącz.
Archiwum b. Komisji Skarbu w Warszawie	— Arch. Kom. Sk.
„ Komisji Historycznej Akad. Umiej.	— Arch. Kom. Hist.
Bobrownickie ekstrakta i taryfy w tekach	— Bobr. ekstr. i tar.
„ grodzkie wyroki i registra judicialia	— Bobr. grodz. wyr. i reg. jud.
Boniecki Herbarz	— Boniecki
Borkowski Spis nazwisk szlachty polskiej	— Borkowski
Część	— Cz.
Dobrzyńskie dissoluta bez dat	— Dissol. dobrz.
Dobrzyńska księga różnych czynności bez dat	— Ks. dobrz. róż. czyn.
Helcel Starodawne prawa polskiego pomniki	— Helcel Star. pr. pol. pomn.
Kapica Milewski Herbarz	— Kapica
Kętrzyński O ludności polskiej w Prusach niegdyś krzyżackich	— Kętrzyński O ludn. pol. w Prusach
Kluczycki Lauda sejmików dobrzyńskich	— Kluczycki Lauda
Kodeks dyplomatyczny polski	— Kod. dypl.
Kodeks dyplomatyczny wielkopolski	— Kod. wpol.
Kosiński Przewodnik heraldyczny	— Kosiński
Księga	— Ks.
Księga poborowa płocka	— Ks. pob. płoc.
Kuropatnicki Wiadomość o klejnocie szlacheckim	— Kuropatnicki
Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum	— Lites
Małachowski Spis nazwisk szlachty polskiej	— Małachowski
Metryka Koronna	— Metr. Kor.
Miesięcznik heraldyczny	— Mies. her.
Monumenta medii aevi	— Monument. med. aevi

Niesiecki Korona Polska	— Nasiecki
Niesiecki Korona Polska wydanie Bobrowicza z dopiskami Krasickiego	— Bobrowicz lub Krasiecki
Okolski Orbis Polonus	— Okolski
Paprocki Herby Rycerstwa Polskiego	— Pawrocki Her. Ryc. Pol. lub Paprocki
Pawliszczew Herbarz rodzin szlacheckich Królestwa Polskiego	— Pawliszczew
Piekosiński Heraldyka Polska wieków średnich	— Piekosiński Her. Pol. w. śr.
„ Poczët rodów szlachty polskiej wieków średnich (Rocznik Towarzystwa Heraldycznego t. II za 1910 r.)	— Piekosiński Roczn. her. t. II
Rzyszczeński i Muczkowski Kodeks dyplomatyczny	— Rzyszczeński i Muczk. Kod. dypl.
Semkowicz Mazowieckie przywileje rodowe XIV i XV w.	— Semkowicz Maz. przyw. rod.
Siebmacher Allgemeines Wappenbuch	— Siebmacher Allg. Wap-penb.
Tom	— t.
Ulanowski Dokumenty kujawskie i mazowieckie	— Ulanowski Dokum. kuj. i maz.
„ Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej	— Ulanowski Materiały do hist. pr. i her. pol.
Uruski Rodzina (Herbarz)	— Uruski
Wittig Nieznana szlachta	— Wittig Niezn. szl.
Wittig rękopis o szlacheie województwa płockiego	— Rpis Wittiga
Wykazy poborowe ziemi dobrzyńskiej	— Wyk. pob.
Żernicki Der polnische Adel	— Żernicki

B.

1. BABECCY z Babcza rzałego v. B. rzałego v. B. rzalnego v. Rzalina i Babcza-Wiączanek v. Wiączanek pod Sierpcem (*par. sierpska pow. rypiński*¹).
Babeccy z B. rzałego, drobna szlachta, bardzo licznie rozrodzona, używają przezwisk: *Caca, Kalwa, Kalwicz, Kierło, Kierłowicz v. Kierlicz, Okuń, Pięta, Pięć, Płosza, Reguła*²) i *Wszak*. Niewątpliwie większość tych B. należy do znanych heraldykom B. *herbu Cholewa*³),—rodziny jednego pochodzenia z *Dobrosielskiemi* z Dobrosielic pod Drobinem w ziemi płockiej i *Wielickiemi* z Wielkiego w par. działynskiej pow. lipnoskim⁴). Od B. Cholewów, którzy w drugiej połowie XVI w. siedzą na cząstkach w sąsiednich Paprotkach-Bryskach i Paprotkach-Kłobukach (*par. sierpska pow. rypiński*) idą *Paproczy herbu Cholewa*⁵), znani Niesieckiemu i Pawliszczewowi⁶). Z nich Jan Paprocki z Paprotek-Kłobuków (1564-5) posiada przydomek Pięta⁷), używany przez B., a Mateusz B. v. Pa-

1) Las Babcza nadany został w 1300 r. przez Ziemowita, księcia łęczyckiego i dobrzyńskiego prawem dziedzicznym Mieczysławowi z Turzy (Ulanowski. Dokum. kuj. i maz. Nr. 15)

2) W 1497 r. zostały skonfiskowane części w B. wdowy Adamowej, Jana Reguły i wdowy Anny Płoszyny (metryka koronna XVI, 121)

3) Paprocki Boniecki. Paweł B. z Rachocina w pow. sierpskim pieczętuje się w 1565 r. Cholewą z własnymi literami P. B. (Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 741)

4) Paprocki. Herby Rycerstwa Polskiego wyd. Turowskiego str. 352.

5) Marcin i Mateusz B. v. Paproczy dziedziczą w 1564-7 r. na cząstkach w Paprotkach-Bryskach. Z nich Mateusz, używający przydomku Brysk, ma syna Mateusza Paprockiego, który staje w 1567 r. w grodzie bobrownickim (Wykazy poborowe. Grodz. Bobr. t. II str. 60, 119, 278). Jan Paprocki Pięta posiada w 1564-5 r. zagrodę w Paprotkach-Kłobukach (Wyk. pob.)

6) Herbarz rodzin szlacheckich Królestwa Polskiego.

7) Związku pokrewieństwa między B. i Paprockiemi Piętami z jednej strony, a Trzecińskiemi Piętami z Wielkiej i Małej Trzcianki i Osieckiemu Piętami z Osiecka pod Ligowem z drugiej strony, dopatrzeć się trudno.

procki (1564-7)—przydomek Brysk (od nazwy wsi Paprotki-Bryski), używany przez Paprockich. Niektórzy B. (Cholewowie?), dziedzicząc w tym samym czasie na częściach w pobliskim Sułocinie (par. sierpska) biorą naprzemian nazwiska *Sułockich* i *Babeckich*⁸⁾. Stanisław B. Okuń (1539⁹⁾, szlachcic zagrodowy w B. rzałym, wraz z *Zdanowskiemi*, *Okuniami* i *Okuniewiczami* ze Zdanów (par. świędziebieńska pow rypiński) należy zapewne do *Okuńskich Nałęczów* z Okunina (par. ruska pow. rypiński).

Ponieważ źródła z lat 1531-68 wymieniają około 50 B. z B. rzałego, trzeba więc przypuszczać, że na B. rzałym siedzi wiele innych rodzin niewiadomych herbów.

Babeccy herbu Lubicz¹⁰⁾ wyszli, jak się zdaje, z B. Wiączanek i pochodzą być może od *Szydłowskich* Lubów z Szydłowa w pow. mławskim¹¹⁾. Na B. Wiączankach w latach 1535-68 dziedziczy drobna szlachta¹²⁾, wśród której są i *Cholewowie*¹³⁾.

Marcin B. z Wiączanek herbu? był w 1546-7 r. komornikiem ziemskim dobrzyńskim i instygatorem kar sądowych ziemskich i grodzkich bobrownickich¹⁴⁾.

⁸⁾ Trojan B. v. Sułocki z żoną Anną, oraz Mikołaj i Andrzej B. v. Sułoccy dziedziczą w 1564-8 r. na częściach w Sułocinie (Wyk. pob. Gr. Bobr. II 94-96, 158, 421).

⁹⁾ Wyk. pob.

¹⁰⁾ Siebmacher. Allgemeines Wappenbuch t. III tab. 76.

¹¹⁾ Część Mateusza Szydłka w Wiączankach z częścią młyna na rzece Skrwie została skonfiskowana w 1497 r. za niestawiennictwo Szydłka na wyprawę wojenną (Metr. kor. XVI, 97).

¹²⁾ Źródła wymieniają 9 B. z B. Wiączanek.

¹³⁾ Rękopis Wittyga o szlachcie ziemi płockiej.

¹⁴⁾ Gr. Bobr. I 813, 815, 825, 905, 912, 913, 919, 920, 935, 1065, 1093, 1111, 1138, 1139, 1185, 1186.

2. BACHORZEWSCY herbu niewiadomego z Bachorzewa pod Dobrzyniem (*par. i pow. dobrzyński*). Istnieli na schyłku XV w.¹⁾ Herbu ich nie zna Boniecki²⁾.

¹⁾ Helcel. Starodawne prawa polskiego pomniki.

²⁾ Por. balamutne wiadomości Żernickiego (Der polnische Adel) o B. v. Stęgowskich z powołaniem się na t. I Złotej księgi Żychlińskiego, który wcale tej rodziny nie cytuje. Niewiadomo, czy Ż. miał na myśli B. z ziemi dobrzyńskiej czy też jaką inną rodzinę B.

3. BALIŃSCY herbu Przosna¹⁾, zamożny ród senatorski, z Balina (*par. żalska pow. rypiński*), należącego w końcu XIV

¹⁾ Boniecki.

i na początku XV w. do Pierzchałów²⁾. Posiada liczne królewsczyzny w prowincji pruskiej. Pieczęcie na kwitach poborowych B. uległy zniszczeniu.

Genealogiczne szczegóły o B. podajemy w dopisku³⁾.

²⁾ Por. Radomińscy.

³⁾ Andrzej B. dworzanin królewski (1504), wojski dobrzyński (od 1504), a następnie kasztelan rypiński, zrezygnował z kasztelanji w 1512 r. (Metr. Kor. XX, 260 i XXV, 163). Adam B. (1497-1505) z Morawska (w pow. poznańskim?) na B. i innych posiadłościach w ziemi dobrzyńskiej, skonfiskowanych ziemianom w 1497 r. za uchylenie się ich od udziału w wyprawie wojennej, chorąży ziemi dobrzyńskiej (1497), a następnie (1505) kasztelan rypiński (Metr. Kor. XVI, 414 i XXI, 208), spłodził dwóch synów — Jana i Andrzeja. Z nich Jan (1506-1531), piszący się z Morawska lub z Bielaw w województwie pomorskim, dziedzic części B. i Braunswaldu polskiego w pow. sztumskim, tenentariusz Tezewa i innych królewsczyzn w prowincji pruskiej oraz połowy Starorypina z młynem Rudnym vel Gniazdkiem w ziemi dobrzyńskiej (od 1515 r.) żonaty dwukrotnie z Barbarą de Legendorf (1516), córką Gertrudy, wdowy po Mateuszu Modlibogu z Sowyczoza w pow. inowrocławskim i z Barbarą de Felsdorf (1528), pisarz królewski (1506), pisarz ziemi dobrzyńskiej (od 1506), proboszcz w Kowalu (1508-11), rządcą zamku malborskiego (1509), kasztelan rypiński (od 1512), gdański (1519), podskarbi ziem pruskich (1520), piastował aż do śmierci urząd pisarza ziemi dobrzyńskiej. Przed śmiercią w 1530 r. otrzymał ekspektatywę na jedno z trzech województw pruskich. Zmarł w 1531 r., nie doczekawszy się godności wojewody. (Metr. Kor. XXI, 377; XXIII, 4; XXIV, 62; XXV, 145; XXV, 70 i 163; XXVI, 125; XXVIII, 45, 113, 145; XXIX, 135, 136, 137, 295, 349, 390, 439, 451, 452, 509, 624; XXX, 304; XXXI, 330; XXXIII, 84; XXXIII, 84; XXXIV, 181; XXXIV, 356; XXXVII, 247 i 268; XXXVIII, 237, 608, 618, 648; XXXIX, 744; XL, 364; XLIII, 344, 345, 364; XLIII, 376; XLIV, 178, 727, 733, 886; XLVI, 57, 65; XLVII, 308; XLVII, 69 i XLVIII, 604). Synowie kasztelana Jana Stanisław (1533-54), Jan (1533-45), Adam (1533-49), Mateusz (1533-45) i Wenczesław (1533-66), dziedzicze części B. i tenentariusze królewsczyzn w pow. elbląskim i sztumskim byli również tenentariuszami (od 1545 r. dożywotnie) połowy Starorypina z Gniazdkiem, którą w 1545 r. otrzymał ostatecznie w dożywotnie posiadanie jeden z braci Stanisław z żoną Konstancją Sokółowską z Wrzacy (1545-68) i synem Jerzym (1545-70). Ten Stanisław otrzymaną przy działach majątku spadkowego część B. (8 włók) podarował w 1546 r. stryjowi rodzonemu Andrzejowi, wojskiemu ziemi dobrzyńskiej i w tym samym roku otrzymał ekspektatywę na urząd wojskiego. W 1549 r. był podczasym, a w 1554 r. cześnikiem dobrzyńskim. Wdowa po Stanisławie Konstancja posiadała w 1564-8 r. część Starorypina i Pręczkowa, a syn Jerzy tenent w pow. sztumskim (Metr. Kor. XLVIII, 604; LVIII, 108; LXIX, 24; LXIX, 24; LXIX, 73; LXXI, 160; LXXVI, 222; LXXVI, 341 i 352; LXXVII, 64; LXXXIII, 449; CI, 163, 164, 165; CIX, 179. Bobr. ziem. oblig. t. 15 Gr. hube. I, 820, 821; II, 419). Wyk. pob. Drugi syn Adama kasztelana rypińskiego Andrzej (1530-47), dzierżawca czopowego w ziemi dobrzyńskiej (1532), wojski (1530-47) i poborca ziemi dobrzyńskiej (1535, 1544, 1545) na części Ba-

lina (Metr. Kor. XLVII, 241; LI, 160; LXVII, 63; LXVI, 154. Bobr. ziem. oblię. I, 22, 23. Gr. Bobr. I, 262, 302, 303, 433, 434, 464, 505, 508, 512, 820-823, 1062), spłodził kilku synów i dwie córki: Magdalene (1543) za Mikołajem Swarockim z Swarocina Wielkiego i Małego w pow. gostyńskim (Metr. Kor. LXVI, 153, 154) i Katarzynę (1544-7) za Janem Widlińskim Czechem z Grodzienia v. Grodzeńskim (Gr. bobr. I, 284, 285, 330, 360, 366-371, 396, 397, 416-418, 505-508, 596, 615-619, 691, 692, 821-823, 1180, 1181, 1193, 1211, 1212), zmarłym bezpotomnie w 1544 r. Z synów wojskiego Andrzeja Piotr (1546-65) w 1546-7 r. jeszcze imposesjonat i gołota, zabójca Fryderyka Swarockiego, teścia swej siostry, dziedziczył w 1564-5 r. na częściach w B., Nadrożu i Gulbinach (Gr. bobr. I, 890, 935, 1211, 1280, Wyk. pob.). Najstarszy Łukasz (1553-1566), podczaszy (1543-7), a następnie wojski ziemi dobrzyńskiej, żonaty z Jadwigą Witoską z Grochowalska, wdową po Pawle Grodzeńskim z Grodzienia i Cioluchowa, w 1564-5 r. dziedzic części w B., Gulbinach i Piórkowie (Gr. bobr. I, 294, 302, 303, 503, 509, 548, 911, 965, 1173, 1207-1212, 1353; II, 20, 21 Wyk. pob.) spłodził córkę Katarzynę (1544-67), zamężną za Bartłojem Wichulskim, ziemianinem z Prus Królewskich (Metr. Kor. LXXIVa, 107, Gr. bobr. II, 20, 21). Synami wojskiego Andrzeja byli również Jakób (1554-67) i Jan (1564-7) oraz być może i Tomasz B. (1564-7). Z nich Jakób dziedzic na częściach w B., Gulbinach i Nadrożu, był w 1567 r. podczaszym ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. LXXXIII, 449. Wyk. Pob. G. bobr. II, 293, 294). Jan (1564-7) z żoną Katarzyną dziedziczył w Gulbinach i Piórkowie (Wyk. pob. Gr. bobr. II 293, 294), Tomasz B. (1545-67), dziedzic części w B., Nadrożu i Gulbinach (1564-7) z żony Agnieszki Słupskiej (1543-68) z Słupi w pow. keyńskim, wdowy po Jakóbie Sumińskim, dziedziczki części w Dąbrowie pod Słupią i Kościele w pow. inowrocławskim oraz w Suminie, Nowogrodzie Sumińskim, Witoważu, Włęczu w pow. lipnoskim i Jarczochowie w pow. rypińskim (Wyk. pob. Gr. bobr. I 105, 106, 167, 272, 273, 300, 301, 544, 545, 680-686, 867, 868, 962; II 79-81, 149) spłodził córkę Agnieszkę (1567), żonę Andrzeja Łowczykowskiego (Gr. bobr. II 79-81, 149), która wraz z mężem mieszkała w Suminie.

4. BALDOWSCY herbu Prus I z Bałdowa (*par. wierzbička pow. lipnoski*) szlachta zagrodowa, gałąź mazowieckiego rodu *Świątków*. którzy za Zygmunta Augusta dziedziczą również na Kobrzyńcu w par. rogowskiej w pow. rypińskim¹). Ci Świątkowie byli zapewne jedni z Goworowskimi z Goworowa w pow. zakroczymskim, od których idą w ziemi dobrzyńskiej Suszewscy z Suszewa, niemal graniczącego z Bałdowem, Borzymińscy z Borzymima i Radomińscy z Radomina w pow. rypińskim. Niektórzy z tych B., dziedzicząc na *Suradówku* (*par. wierzbička pow. lipnoski*), brali nazwisko Suradowskich²).

¹) W 1564-5 r. na Kobrzyńcu siedzi N. Świątka, szlachcic zagrodowy (wyk. pob.)

²) Bartłojem († około 1541 r.), syn Piotra B. († przed 1531 r.) szlachcica zagrodowego, a przyrodni brat z jednej matki Wawrzyńca Szezepankow-

skiego, dziedziczył na częściach w B. i Suradówku. Blizkimi ich krewnymi byli trzej bracia rodzeni: Michał B. z B. († przed 1564 r.), Józef B. (1538-68) vel Suradowski (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 3) i Mateusz B. (1543-7) dwaj ostatni na częściach w B. i Suradówku. Michał spłodził dwoje dzieci: Jakóba Świątkę vel Bałdowskiego (1564-7) i córkę Jadwigę (Gr. bobr. II 243, 244), a Józef — Wojciecha (1567-8), również dziedzica części w B. i Suradówku. Nie wiem w jakim stopniu pokrewieństwa z tymi B. był Stanisław B. (1567) z B. (Wyk. pob. Gr. bobr. I 3, 162, 323, 324, 329, 330, 431, 432, 460, 482, 579, 628-632, 642, 705, 706, 710, 711, 758, 815, 932, 936, 983, 999, 1014, 1063, 1078, 1079, 1134, 1156, 1162-1164, 1171, 1176, 1291, 1364; II 61-63, 186, 243, 244, 277, 325, 389, 390, 404, 405, 426). Innych B. źródła nie wymieniają.

5. BĄDKOWSCY herbu Zagroba¹) przydomku Rochna i Rochnowicz, ijedni z Turскими Zagrobami, już za Jagielly dziedzicami pobliskiej Turzy Wielkiej²), drobna szlachta z parafjalnej wsi Bądkowa, położonej po obydwóch brzegach Skrwy w pow. dobrzyńskim i plockim. Większa część tego Bądkowa Kościelnego v. parafjalnego na prawym brzegu Skrwy, t. j. w pow. dobrzyńskim, już w pierwszej połowie XVI w. należy do biskupów plockich i Gębartów³). Źródła z lat 1532-67, tyczące się ziemi dobrzyńskiej, wymieniają 12 B.⁴), a wykazy poborowe pow. plockiego z lat 1531-78 również dość licznych B. z B. — Pachow, B. — Sadów i B. — Sobków, przydomku Rochna, Sobko i Zagroba (od herbu). Wszysey ci B. z pow. plockiego pieczętują się Zagrobą⁵). Nazwa B. — Rochny, powstała, jak się zdaje, dopiero w XVII w.⁶).

¹) Księga poborowa plocka 1531-52 r. (Arch. Kom. Sk. t. 52). U Borzkowskiego (Spis szlachty polskiej) mylnie herbu Leliwa.

²) Rzyszczewski i Muczkowski. Kodeks dyplomatyczny, T. II N. 578.

³) B. Gębartowe v. B. — Gębarty (Wyk. Pob. 1531 r.), w połowie XVII w. zwane B. Kmiecem (Wyk. pob. 1633 r. Arch. Kom. Sk. t. 150, Bobrownickie ziemskie wpisowe).

⁴) N. Rochma razem z Hieronimem Gębartem z Kamienicy posiadają w 1532 r. wspólny młyn w B. (Metr. Kor. XLVII, 125), a Jan B. w 154... r. zagrodę w B. W latach 1543-7 staje w grodzie bobrownickim Katarzyna z Winnicy, żona Stanisława Rochny z B., w 1547 r. już wdowa (Gr. bobr. I 170, 1312, 1314), Stanisław syn Dobiesława B. z B. — Szopek w ziemi plockiej odziedziczone po rodzicach części B. — Szopkach подарował w 1546 r. Andrzejowi Sierakowskiemu z Gulbin (l. c. 868, 869), Adam, Wojciech, Stefan, Zygmunt, Piotr, i Jakób B. posiadają w 1564-5 r. bardzo małą częśćkę w Turzy Wielkiej (Wyk. pob.). Marcin B. (1567) był służebnikiem Marcina Głowińskiego z Więclawie (Gr. bobr. II, 114).

⁵) Rpis Wittyga.

⁶) Bobr. ziem. wpis.

6. BĘKLEWSCY v. BĄKLEWSCY z Bęklewa v. Bąklewa w *par. mokowskiej pow. dobrzyńskim*¹⁾ licznie rozrodzona drobna szlachta przeważnie zagrodowa. Używają przydomków *Chodor v. Chodorek v. Chodorowicz, Drozd, Giza v. Gizik v. Gizicz, Kisiel, Łazęka* (od jednej z proklam herbu Jastrzębiec), *Sucharda, Suchardzicz, Topola i Złosciara*. Część B. należy do dwóch znanych rodzin B. herbu Jastrzębiec-Łazęki i herbu Nałęcz.

Z nich Boleścice dziedziczyli na B. już za Jagielly Marcin B. z rodu Boleściców uczestniczył w 1434 r. w obiorze Jagiellończyka przez szlachtę dobrzyńską na tron polski²⁾. Kilku B. Łazęków cytują wykazy poborowe i akty grodzkie bobrownickie³⁾.

B. Nałęcz, następnie rozrodzeni na Litwie⁴⁾, byli gałęzią Kłokockich z Kłokocka w *par. i pow. lipnoskim*⁵⁾.

Prócz tych dwóch rodzin, wśród trzydziestu kilku B., wymienionych w źródłach z lat 1531-68, są również rodziny innych herbów, które od B. biorą nazwisko Bęklewskich. Tak np. Kisielewscy z sąsiedniego Kisielewa (*par. i pow. dobrzyński*), dziedzicząc na B. i Turzy Wielkiej v. Starej (*par. bądkowska pow. dobrzyńska*) używają nazwisk B. i Turskich z przydomkami *Kisiel i Kisieleczyk*.

Jeden z licznych Kochańskich Klimuntowiczów v. Klimuntów v. Klementowiczów, t. j. synów czy też potomków Klemensa z pobliskich Kochani (*par. i pow. dobrzyński*), niewiadomy z imienia, dziedzicząc część w B., staje w 1543 r. w grodzie bobrownickim jako Bęklewski⁶⁾.

¹⁾ Dzisiaj Bętlewo. W źródłach z XVI w. również Beklewscy, Banklewscy, Bętlewcy, Betlewscy, z Banklewa, Beklewa, Bątlewa, Batlewa, Bętlewa. W księgach metrycznych *par. rypińskiej* z końca XVII w. Bętlewscy v. Bętlewcy.

²⁾ Rzyszcz. i Mucz. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

³⁾ Piotr B. Łazęka (1544-5), Stanisław B. Łazęka (1535 † 1540) wdowa po nim Łazękowa (1541-44) i synowie jego Wincenty (1543-7) i Wojciech (1543-68) B. Łazękowie dziedziczą na części w B. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 3, 4, 17, 324, 467, 607, 666, 667, 887, 1179, 1180; II, 363, 364 i 400).

⁴⁾ Kojalowicz. Compendium.

⁵⁾ Mateusz Kłokocki (1543-67), syn Barbary, wójt m. Lipna dziedzicząc części w Kłokocku i Bęklewie (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 271, 272, 621, 658, 659, 911, 957, 958, 1190, 1191; II, 42, 272, 273), w niektórych zapiskach sądowych figuruje jako Bęklewski (Gr. bobr. I, 1372, 1373). Na kwicie poborowym z 1565 r. pieczętuje się Nałęczem z własnymi literami M. K. (Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 829).

⁶⁾ Kisiel (1531-4...) i Kisielowa (1535) posiadają zagrody w B. (Wyk. pob.).

⁷⁾ Gr. bobr. I, 3 i 4. Por. Kochańscy.

B. Chodorowie i Chodorowicze⁸⁾ i ich gałęź Kochańscy przydomku *Chodor*⁹⁾, oraz B. Gizowie i Gizicze tudzież Ligowscy z parafialnej wsi Ligowa w *pow. lipnoskim*, używający również przydomku *Giza i Gizicz*, pochodzą prawdopodobnie: Chodorowie od jakiejś nieznannej drobnoszlacheckiej rodziny Chodoraskich z Chodorążka (*par. karnkowska pow. lipnoski*), która w XVI w. nie siedzi już na Chodorążku, a Gizowie od Gizieńskich z Gizinka w *pow. rypińskim*¹⁰⁾. Ponieważ Kisielewscy, Kochańscy i Gizieńscy należą do rodzin wieloherbowych, więc i herbów Kisielów, Klimutów i Gizów B. również wymienić nie jesteśmy w stanie. Wreszcie Drozdowie B. i Drozdowie Kukowscy z Kukowa (*par. ligowska*) należą zapewne do *Drozdowskich* herbu Pobóg z Drozdowa Kościelnego w *pow. płońskim*¹¹⁾.

Mikołaj z B. herbu ? był w 1503 r. komornikiem ziemskim dobrzyńskim¹²⁾.

⁸⁾ Jan Chodor (1531-4...), Wojciech Chodor v. Chodorek v. Chodorowicz (1541-68) i Błażej Chodorowicz (1567) B. siedzą na zagrodach w B. (Gr. bobr. I, 3, 4, 557, 792, 874, 875, 1232, 1233, 1238, 1254; II, 74, 75, 431, 444 Wyk. pob.).

⁹⁾ Źródła wymieniają jedynie Leonarda Chodora z Kochani (1531-47), żonatego z Anną, wdową po Mikołaju Krzeczku z Turzy Wilczej (Wyk. pob. Gr. Bobr. I, 612, 928-930, 1004, 1059, 1066, 1067, 1084, 1086, 1185, 1213, 1219, 1223, 1224).

¹⁰⁾ Andrzej B. Giza v. Gizik v. Gizicz (1531-4...) i Jan B. Gizicz (154...) dziedziczą na części w B. (Wyk. pob.).

¹¹⁾ Część Mateusza Drozda w B. została skonfiskowana w 1498 r. za niestawiennictwo Drozda na wyprawę wojenną (Metr. Kor. XVI, 198). Jan B. Drozd (1535-68) był ojcem Stanisława Janowicza B. (1567) i Małgorzaty Nagórskiej (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 169, 171, 792, 1070; II, 42, 272, 273, 382-384, 389). Drozdowscy, nie zamieszkali w ziemi dobrzyńskiej biorą w 1567 r. sukcesję po Dorocie żonie Jakóba Rogowskiego z Rogowa (Gr. bobr. II, 184).

¹²⁾ Gr. bobr. I, 816, 817.

7. BIAŁKOWSCY zapewne herbu Rogala z Białkowa pod Golubiem (*par. płońska, pow. rypiński*), gałęź drobnoszlacheckiej rodziny Siecińskich z Siecina v. Siecinia pod Dobrzyniem.

Pochodzą od Jakóba Siecińskiego (1544 nie żyje 1567), dziedziczącego w połowie XVI w. na B., który od tej wsi pierwszy pisał się począł Białkowskim i z żony Anny Grodzeńskiej, współdziedziczącego w Grodzeniu, splodził syna Tomasza B. (1564-8) dziedzica B. i części Płonka¹⁾.

¹⁾ Gr. bobr. I, 342, 343, 345, 347, 348, 363, 1051; II, 145, 146, 343 Wyk. pob. Anna Grodzeńska była córką Michała Gierły i Małgorzaty Grodzeńskich (l.c.)

Katarzyna Sarnowska, córka Jakóba Siecińskiego z B., kwituje w 1567 r. swego brata rodzzonego Tomasza B. z sukcesji po rodzicach²⁾. Innych B. źródła nie wymieniają.

²⁾ Gr. bobr. II, 145 i 146.

8. BIAŁOWIESCY z Białowieżyna Wielkiego i Białowieżyna Małego v. Białowieżynka (*par. i pow. lipnoski*) drobna szlachta, przeważnie cząstkowa. Heraldycy nasi¹⁾ znają tylko B. herbu Jastrzębiec.

Prócz tych B. za ostatnich dwóch Jagiellonów na B. Wielkim i Małym dziedziczą B. herbu Nałęcz, z których Mikołaj B. z B. Wielkiego i Małego (1541-67), syn Andrzeja († przed 1540 r.), pieczętuje się w 1565 r. herbem Nałęcz z własnymi literami M. B.²⁾

Jednocześnie na B. Małym dziedziczą również liczni Kochańscy z Kochania (*par. mokowska pow. dobrzyński*), herbu niewiadomego, którzy od B. Małego piszą się Białowieskimi³⁾.

Bartłomiej Peplowski v. Zakrzewski Peplowczyk v. Kochański (1545-68) herbu Gozdawa czy też Szeli-ga z Peplowa w pow. plockim⁴⁾, syn Jakóba Peplowskiego v. Zakrzewskiego v. Kochańskiego (nie żyje 1547), szlachcica zagrodowego z Zakrzewa (1535-8) i Kochania (1535-4...), dziedzic części

¹⁾ Boniecki. Uruski.

²⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 539. Wyk. pob. Gr. bobr. I, 338, 392, 758, 900, 912, 1258, 1250; II, 104, 105.

³⁾ Kochańcy należą do szlachty wieloherbowej. Mikołaj Kochański (1543-68?) brat Mateusza Kochańskiego (1547), wikariusza w Mokowie, i Baltazara Kochańskiego (1545-67) z Kochania i Białowieżyna Małego, dziedzic części w Kochaniu i B. Małym, odziedziczonych drogą sukcesji i nabytych w latach 1544-6 od Jana Kościeleckiego, wojewody inowrocławskiego, Bartłomieja Białowieskiego v. Zakrzewskiego v. Kochańskiego recte Peplowskiego i Mikołaja B., syna Andrzeja, pisze się w latach 1543-6 Kochańskim z B. lub Białowieskim z Kochania. Zapewne ten sam, a nie inny Mikołaj figuruje wraz z braćmi w wykazach poborowych 1564-5 r. i w aktach grodzkich bobrownickich z 1567-8 r. jako Kochański, dziedzic części w Kochaniu (Gr. bobr. I, 46, 63, 91, 160, 213, 285, 286, 294, 299, 327-330, 334-336, 345, 346, 353, 354, 388-392, 399, 400, 581, 582, 861, 900, 912; II, 181, 287, 344, 412, 427 Wyk. pob.). Tego Kochańskiego pewna zapiska sądowa z 1567 r. (Gr. bobr. II, 287) tytułuje podpisarzem grodzkim bobrownickim. Baltazar Kochański (p. w.) spłodził sześcioro dzieci: Jana (1567-8), Andrzeja (1567-8) i Sebastjana (1568) Kochańskich v. Białowieskich, Tomasza Kochańskiego (1568), Agnieszkę żonę Mateusza Plonczyńskiego Gliwicza i Zofję (Gr. bobr. I, 667, 1205, 1206, 1221, 1234, 1269, 1270; II, 14, 15, 43, 44, 51, 52, 82, 83, 282, 283, 422-426). Na mocy działów, dokonanych w 1568 r., Jan i Tomasz otrzymali część w Kochaniu, a Andrzej i Sebastjan w Białowieżynku Małym (l. c. II, 422-425).

w Kochaniu, a po matce N. Białowieskiej i w B., figuruje w pewnej zapisce sądowej 1544 r., jako Białowieski z B.

Źródła wymieniają 10 B.

⁴⁾ W tym samym czasie na różnych Peplowach w pow. plockim siedzą Gozdawowie, a na Peplowie Górnym — Szeligowie. Inni Peplowscy wyszli z pow. mławskiego, mianowicie z Peplowa Wielkiego — Bolesłonce i Jasięńczyki, a z Peplowa Małego — Prusowie drudzy (Rpis Wittyga).

⁵⁾ Wyk. pob. Gr. bobr. I, 345, 346, 1258, 1259; II, 2, 3, 283, 422-425, 449. Por. Zakrzewscy.

9. BLIŃSCY z Blina pod Sierpcem w *par. goszczowskiej pow. rypińskim*, licznie rozrodzona drobna szlachta. Używają przydomków *Rączka i Gwincik*. Jakiego herbu byli najstarsi dziedzice B., używający już w końcu XV w. przydomku *Rączka*¹⁾, z których Stanisław Rączka siedzi w 1545 r. na części w Starorypinie i staje w grodzie bobrownickim, jako *Starorypiński*²⁾, niewiadomo. Prócz tej rodziny B. na B., za ostatnich Jagiellonów dziedziczą: Bęscy herbu Bolesłonce z Bęch w pow. bielskim³⁾, jedni z Bęskimi-Stalmirskimi z Stalmirza (*par. mazowiecka pow. lipnoski*) i Kęsiccycy herbu Abdank z Kęsic w pow. sierpskim⁴⁾, jedni z Kęsickimi z Godziszewów (*par. rypińska*), i Rętfińscy (*par. płońska, pow. rypiński*), którzy pisali się też *Godziszewskimi i Rętfińskimi*. Obydwie te rodziny dziedziców Blina. t. j. Bęscy i Kęsiccycy, w drugiej połowie XVI w. używają stale tylko jednego nazwiska Blińskich⁵⁾.

Wreszcie Mateusz Lisowski z Lisowa w pow. plockim, za-

¹⁾ Części Wawrzyńca i Jana Rączki w B. zostały skonfiskowane w 1497 r. za uchylene się ich od wyprawy wojennej (Metr. Kor. XVI, 114). Prawdopodobnie do potomków pierwotnych dziedziców B. należeli: Andrzej Gwincik (1535-65), trzech bracia Józef (1535-4...), Michał (1535-65) i Grzegorz (1535-65), Wysz. (1538), Bartłomiej (154...), Paweł (1547), Marek (1564-5) i Kacper (1564-5) B., szlachta cząstkowa lub zagrodowa w B., oraz Jan B., (154...) szlachcic zagrodowy z Radzynka. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 1145).

²⁾ Gr. bobr. I, 604. ³⁾ Rpis Wittyga. ⁴⁾ Ibid.

⁵⁾ Jana Bęskiego v. Blińskiego z Blina (1535-65), który staje w 1543 r. w grodzie bobrownickim jako Bęski v. Bliński (Gr. bobr. I, 181), wykazy poborowe 1564-5r. nazywają jedynie blińskim. Wojciech i Stanisław Kęsiccycy v. Bęscy z Blina (1543-67), bliscy krewni Wawrzyńca Kęsickiego z Blina, żonatego z siostrą Jana Bęskiego v. Blińskiego, figurują w aktach grodzkich bobrownickich z 1543 r. jako Bęscy, Kęsiccycy lub Blińscy, a w 1567 r. tylko jako Blińcy (Gr. bobr. I, 136, 181, 182, 386, 574, 695; II, 105, 286). Innych B. źródła nie wymieniają.

⁶⁾ Gr. bobr. I, 386.

pewne herbu Rogala zastawny posiadacz części w B. (1543⁶), figuruje w wykazie poborowym 154... również jako B.⁷).

⁷) Tuż na sąsiednich wsiach Maluszynie i Źródłach w tym samym czasie dziedziczą Głuchowscy v. Lisowscy Rogalowie (Rpis Wityga) z Głuchowa i Lisowa Wielkiego i Małego w pow. bielskim ziemi płockiej.

10. BLOCHOWIE herbu Ogończyk, wybina i zamożna gałąź rodu Ogonów, zdawna osiadła w pow. dobrzyńskim na Turzy Małej v. Borowej v. Turzy Blochów (*par. bądkowska*¹) i Kamionie v. Kamienicy v. Kamieniach (*par. tuchowska*), zwanych w XVI w. również Kamieniami Blochów, Kamieniem Blochów i Kamieniami Kmieciemi. W wielu zapiskach z końca XV i początku XVI w. występują bez swego nazwiska, pochodzącego oczywiście od przydomka ich przodka, jako dziedzica Kamienicy (heredes de Kamyenycza²).

Piotr B. z Turzy Małej i Leni Małych używa w 1565 r. jako pieczęci własnej pieczęci swego brata Mateusza B. z Kamieni Kmieciych i Sobowa z herbem Ogończyk i literami M. B.³). Źródła z lat 1476-1567 wymieniają 5 B.⁴).

¹) Piotr B. z Turzy był w 1417-1425 r. sędzią ziemi dobrzyńskiej (Bob. ziem. oblig. f. 18 ziem. drohic. 10077 p. 89).

²) Metr. Kor. XII, 227; XLVII, 302; LXIV, 25. Gr. bobr. I, 554-556, 1018, 1019.

³) Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 6.

⁴) Jan B. z Kamienicy (1476-98) na Kamienicy i Chełmicy Wielkiej, żonaty z Anną z Miszewa, dziedziczką Pątnowa w pow. konińskim, otrzymał w 1497-8 r. liczne nadania dóbr skonfiskowanych ziemianom dobrzyńskim i kujawskim za ich niestawiennictwo na wyprawę wojenną (Metr. Kor. XII, 127; XVI, 131; XVII, 176; XVII, 175). Zapewne synami tego Jana B. byli bracia Stanisław (1521-34) i Jan (1521-34 nie żyje 1543) B., dziedzice Kamienicy v. Kamiony, tenanturjusz królewskiej na Kujawach i pustkowie Osieka w ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. XXXV, 466 i XLIX, 79). Z nich Jan na Kamionie v. Kamienicy, Turzy Małej, Leniach v. Liniach Małych i Sobowie, od 1532 r. miecznik dobrzyński (Metr. Kor. XLVII, 302) z żony Zofji (1543-7) z Markowa w pow. inowrocławskim spłodził dzieci Annę (1546), Agnieszkę (1546), Mateusza (1542-84) na Kamieniach Kmieciych i Sobowie, żonatego z Elżbietą Jeżewską dziedziczką Tchórze (nie żyje w 1588 r.) i Piotra (1542-67) na Turzy Małej i Leniach Małych (Metr. Kor. LXIV, 25 Gr. bobr. I, 7, 8, 87-89, 116, 283, 284, 515-518, 554-556, 577, 578, 595, 596, 721, 747, 761, 1018, 1019, 1044, 1078, 1153, 1313, 1375; II, 98, 221, 222 Wyk. pob. Płoc. ziem. wiecz. XX 169, 183, 442 447). Mateusz B. miał sześcioro dzieci: Tomasza (1584-1588) na Kamieniach, darowanych mu w 1584 r. przez ojca, Jana (1586-1588), Rostana (1586-1588), Hieronima (1586-1588), Zofję (1583 nie żyje 1586), żonę Wojciecha Bromirskiego, syna Mikołaja z Bromirza Wielkiego i Dorotę (1586-1588), żonę Tomasza Wiczwińskiego z Stupska, syna Mateusza. Ta os-

Zaznaczyć należy, że niektórzy Gołębkowie herbu niewiadomego i Kłobukowscy herbu Paprzyca, szlacheccy zagrodowi, którzy na schyłku panowania Zygmunta Starego dzierżawili czy też trzymali w zastawie części Turzy Małej i Kamienicy, brali od tych dóbr Blochów nazwiska Turskich (Gołębkowie⁵) i Kamieńskich (Kłobukowscy⁶).

tatnia w 1588 r. odstępuje wszystkim czworgu braciom swe prawa spadkowe do Tchórze, odziedziczone po matce (Płoc. ziem. wiecz. XX, 169, 327, 403, 442, 447).

⁵) Stanisław Gołębek z Winnicy v. vel. Winnicki (1543-6), zwany Sączkiem v. Sączkiem, syn Jana Gołębka Sącza z Gołębków i Winnicy (Gr. bobr. I, 563, 564, 722, 885, 1022) w pewnej zapisce sądowej z 1546 r. figuruje jako Stanisław Sączyk z Turzy Małej (l. c. 757). Niektórzy ci Gołębkowie z Gołębków [(par. bądkowska pow. dobrzyński), dziedziczą na częściach w Winnicy (par. bądkowska) i Paprotkach (par. sobowska pow. dobrzyński) biorą nazwiska Winnickich i Paprockich.

⁶) Mianowicie niektórzy Kłobukowscy Patrze v. Patrzykowie v. Patrzowicze z pobliskiego Kłobukowa-Patrów w par. bądkowskiej (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 25, 212, 272, 281, 295, 296, 364, 365, 554-556, 966, 968-970, 1210). Por. z Kamienicy ród.

11. BOCHEŃSCY herbu niewiadomego z Bocheńca pod Gołubiem (*par. płońska pow. rypiński*). Jan B. (1564-7), dziedzic na B. i na części w Łuszkowie¹), zapewne syn Marcina, († przed 1546 r.²) żonaty z Anną Witoską herbu Nałęcz, córką Mateusza i Jadwigi Wielkiej herbu Lubicz, zamożną dziedziczką po ojcu części w Witoszynie, Krowiczynku i Rzecznie, a po matce w Wielkiem Starem i w Wielkiem Nowem v. Nowej Wsi, używa w 1566 r. pieczęci własnej z herbem Lubicz i literami B. V.³).

Druga pieczęć Jana B. z B. z 1565 r.⁴) jest niestety zupełnie zniszczona.

¹) Wyk. pob. Gr. bobr. II, 36, 37, 153, 154, 168, 213, 214.

²) Gr. bobr. I, 770, 771. Córka tego Marcina Dorota (1546) była za Jakobem Gizińskim z Gizinka. Innych B. źródła nie wymieniają.

³) Arch. Kom. Sk. t. 59 Nr. 562. ⁴) Ibid. t. 58 Nr. 52.

12. BOROWSCY herbu niewiadomego z Borowa (*par. mokowska pow. dobrzyński*¹) drobna szlachta, przeważnie zagrodowa. Źródła wymieniają 9 B.²).

¹) Według Uruskiego B. herbu Ogończyk wyszli z ziemi dobrzyńskiej i pisali się z Kościelca. Ci B. mogliby wyjść tylko z B. par. mokowskiej, znajdującego się w sąsiedztwie innych gniazd Ogonów. Boniecki jednak nie podaje herbu B. z ziemi dobrzyńskiej, a B. Ogończyków z kościelca, idąc z Niasieckim wyprowadza z Prus, gdzie istotnie kwitnęli. Na podstawie źródeł stwierdzić należy, że B. z B. w par. mokowskiej, drobna szlachta zagrodowa,

nie mieli żadnego związku z Kościelcem i możnym rodem Ogonów Kościeleckich. Żaden z nich nie pisze się z Kościelca.

²⁾ Mikołaj, Mateusz i Jakób B. figurują w latach 1531-4... w wykazach ubogich ziemian dobrzyńskiego powiatu, nie mających poddanych. W 1564-8 r. na B. siedzą Stanisław i Janusz B., komornik ziemski powiatu lipnoskiego, szlachta częstkowa, oraz Sebastjan, Mateusz służebnik Marcina Osieckiego z Stawca w ziemi kujawskiej, Andrzej i Wojciech B. szlachta zagrodowa (Wyk. pob. Gr. bobr. II, 116, 118, 186, 303, 304, 317, 338, 355, 414).

13. BOROWSCY z Borowa (*par. rogowska pow. rypiński*), drobna szlachta. Prócz B. herbu Jastrzębiec¹⁾ którzy od posiadanych części w Rakowie (*par. rypińska*) w drugiej połowie XVI w. piszą się również *Rakowskiemi*²⁾, na B. za ostatnich Jagiellonów siedzą jeszcze dwie inne rodziny: jedna, jak się zdaje, będąca gałęzią Kowalkowskich herbu Przegonia z pobliskiego Kowalikowa *par. rypińska*³⁾ i druga przydomku *Krzak* gałęź Brzeskich niewiadomego herbu z sąsiedniej Brzeszczki Wielkiej (*par. rogowska*⁴⁾). Źródła wymieniają kilkunastu B.

¹⁾ Paprocki Her. Ryc. Pol. wyd. Turowskiego str. 186. B. Jastrzębce nie mieli oczywiście nic wspólnego z B. tego samego herku z Borowa w pow. jedrzejewskim.

²⁾ Części zastawne Bartłomieja z B. i jego żony Anny z Rakowa w B. i Rakowie, uległy konfiskacie w 1497 r. (Metr. Kor. XVI, 114). Mateusz Rakowski, zwany Borowczykiem siedzi w 1567 r. na częstce w Rakowie (Gr. bobr. II, 305, 306).

³⁾ Część zastawna Mateusza Szczuki, (przydomku tego używają Kowalikowcy) w B. uległa konfiskacie w 1497 r. za niestawiennictwo Szczuki na wyprawę wojenną (Metr. Kor. XVI, 114). Błażej i Wawrzyniec B. posiadają w 1540 r. części w Kowalikowach, a Małgorzata B. w latach 1564-5 w B. i Kowalikowach (Wyk. pob.).

⁴⁾ Brzesccy należą drobnej szlachty wieloherbowej. Jan Borowski Krzak (1539-45) i Paweł Krzak (1541) dziedziczyli na częściach w Borowie (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 604) Jakób Krzak z Brzeszczki v. z Borowa Brzescki v. Borowski (1535-46), szlachcic zagrodowy w Brzesce, Borowie i Rętfinach, po ojcu odziedziczył część w Brzesce Wielkiej i Sosnowie, a po matce Dorocie z Borowa — części w Borowie i Korzeniowie (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 167, 194, 205, 224, 378, 635, 693, 915, 920, 956, 972, 1004, 1039, 1040). Jedną z jego siostr Katarzyna Borowska (1545-65) była za Pawłem Grzembskim z Rypina (Gr. bobr. I, 635, 693, 694, 972 Wyk. pob.).

14. BORZYMIŃSCY v. BORZYMSCY drobna szlachta z Borzymina w *par. żalskiej pow. rypiński*. Wśród kilkunastu B., których wymieniają źródła, są trzy rodziny, mianowicie:

1. B. herbu Abdank¹⁾;

¹⁾ Paprocki, Boniecki.

2. B. herbu Prus I, gałęź Goworowskich z Goworowa w pow. zakroczymskim jedni z *Suszewskimi* z Susze-wa (*par. i pow. lipnoski*), a zapewne i z mazowieckim rodem *Świątków* i ich gałęzią *Baldowskiemi* z Baldowa (*par. wierz-bicka pow. lipnoski*²⁾), graniczącego z Suszewem. Ci Borzymińcy Prusowie v. Goworowscy, którzy dziedziczyli na części w parafjalnej wsi Radominie (*pow. rypiński*) pisali się *Radomińskiemi*³⁾.

3. B. herbu Prus II-Wilcze kosy, gałęź *Zglinickich* z Zglinic Wielkich i Małych w pow. sierpskim⁴⁾, jedni z *Zglinickimi-Radomińskiemi* tego samego herbu⁵⁾. Wszystkie trzy rodziny B. należą do niedawnych przybyszów.

²⁾ Por. Baldowscy.

³⁾ Protoplasta B. herbu Prus I Jan Prus Goworowski v. Borzymiński z B. (Gr. bobr. I, 808, 853, 854), zmarły przed 1546 r., z żony Doroty z Paprotek-Brzesków spłodził córkę Barbarę i kilku synów, których stryjecznym bratem był Wojciech Borzym z Susze-wa (1544-65) v. Suszewski (Gr. bobr. I, 457, 458, 808, 853, 854, Wyk. pob.). Z synów Jana Prusa Wojciech (Albert) B. v. Goworowski (ibid, II, 440), w latach 1564-8 dziedzic części w B. i wójt w Czernikowie-Dylewnicy, należącej do biskupów włocławskich, pieczętuje się w 1566 r. Prusem I z własnymi literami A. B. (Arch. Kom. Sk. t. 59 Nr. 405). Drugi syn Jana Goworowskiego v. Borzymińskiego, Bartłomiej B. v. Goworowski z B., (1544-46), żonaty z Katarzyną Radomińską dziedziczką części w Radominie i ztąd nazywany również Radomińskim (Gr. bobr. I, 260, 261, 269-271, 299, 300, 808, 809) miał z nią synów Wojciecha i Stanisława Borzymińskich, którzy w 1590 r. po śmierci ojca sprzedali swoją część w Radominie Wacławowi Jankowskiemu (Bobr. ziem. oblig. f. 24 i 25).

⁴⁾ Walenty B. z B. (1538-65) tylko w wykazie poborowym 1539 r. figuruje, jako Zglinicki z B. Inne wykazy poborowe i akta grodzkie bobrownickie (I, 1085) stale piszą go Borzymińskim.

⁵⁾ Por. Radomińscy.

15. BRODZIŃSCY v. BRUDZIŃSCY z Brudzina v. Brodzina (*par. bądkowska pow. dobrzyński*¹⁾), drobna szlachta, przeważnie zagrodowa, licznie rozrodzona. Używają przydomków *Cibor*, *Orzel* i *Wietrzyk*. Z nich B. Ciborowie herbu Rogala²⁾ byli jak się zdaje jednej dzielnicy z Ciborami v. Ciborowicz-

¹⁾ Również Brodzieńscy, Brodzyńscy, Brudzyńscy z Brodzynia, Brodzynia, Brudzynia, Brodzinia.

²⁾ Paweł Cibor v. Rogala (1531-47) z synami Janem (1546) i Stanisławem B. Rogalą (1545-65), Katarzyna (1531-40), wdowa po Mikołaju B. Ciborze, N. Ciborowa (1540), Mateusz (1531-40), Walenty (1538-65) i Jakób (1564-7). B. Ciborowie dziedziczą na częściach w B. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 75, 348, 722, 723, 730, 763-765, 780-782, 795, 796, 966, 1120; II, 230, 231, 288, 310, 316, 317).

mi Kolankowskiemi z Kolankowa w par. karnkowskiej pow. lipnoskim³⁾.

Jan B. v. Sulikowski v. Sułkowski, przybysz z Sulikowa v. Sulkowa w pow. sierpskim, gniazda Ogończyków, czy też z Sulkowa Borowego, gniazda Zagrobów⁴⁾, a więc herbu Ogończyk⁵⁾ lub *Zagroba*, wraz z żoną Zofją posiada w 1564-8 r. część w B.⁶⁾.

Wśród dziesięciu B., cytowanych w źródłach z 1531-68 r., a nie należących notorycznie do wymienionych dwóch rodzin⁷⁾, są zapewne rodziny innych herbów.

³⁾ Por. Kolankowscy. ⁴⁾ Rpis Wittyga.

⁵⁾ Wojciech Sulikowski Baran z braćmi z Sulikowa w ziemi płockiej wyciska w 1565 r. na kwiecie poborowym pieczęć własną z herbem Ogończyk (Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 116).

⁶⁾ Wyk. pob. Gr. bobr. II, 230, 231, 288, 308-314, 316, 317, 367.

⁷⁾ Jakób Wietrzyk 1531-65), Stanisław Orzeł (1531-46), Bartłomiej (1531), Jadwiga wdowa po Marcynie (1531-41), Jan (1535-44) służebnik Franciszka Okuńskiego z Okunina, Hiob (1535), syn jego Paweł Jopowicz (1547-65) i Andrzej (1545-65) z żoną Dorotą Strupczewska, dziedziczką części w Strupczewie, należeli do szlachty zagrodowej. Tomasz (1567) i Michał B., (1567), urzędnicy Pawła Działyńskiego, kasztelana słońskiego, w zagarniętym przez kasztelana klucza ciechockim biskupów kujawskich, oraz Feliks B. (1567) widocznie nie posiadali części w B. (Gr. bobr. I, 672, 784-786, 841, 903, 936, 1214, 1312-1314; II, 6, 188, 189, 214-216. Wyk. pob.).

16. BRZESCCY v. BRZESCY z Brzeszczków v. Brzeszków (również Brzeszczki, Brzeszczka itp.) Wielkich v. Starzych i Małych v. Makowych (*par. rogowska pow. rypiński*¹⁾), drobna szlachta zagrodowa, bardzo licznie rozrodzona. B. siedzą na B. już w drugiej połowie XV w.²⁾. Używają przydomków *Barcik*, *Kleszcz*, *Krzak*, *Pękala*, *Spinek* i *Sroka*. Dziedzicząc w połowie XVI w. na częściach w pobliskim Borowie w par. rogowskiej (Brzesccy Krzakowie) i Nowej Wsi (*par. chojeńska pow. rypiński*), piszą się też Borowskiemi³⁾ i Nowowiejskimi⁴⁾.

¹⁾ U Bonieckiego B. z ziemi dobrzyńskiej figurują pod Brzeskimi herbu Jastrzębiec z Brzozy w Piotrkowskim.

²⁾ Niektóre części drobnej szlachty w B., skonfiskowane za niestawienie wojny, nadane zostały w 1497 r. Wojciechowi Kobrzyńskiemu, dworzaniowi królewskiemu (Metr. Kor. XVI, 143). Jan B. z B. Małej sprzedał w 1503 r. część »szczepanowską« v. »szczepankowską« w B. Małej Mikołajowi z B. Wielkiej, ojcu Jana Kleszcza z B. (Gr. bobr. I, 816, 717).

³⁾ Jakób Krzak z B., Borowa i Rętfina v. Borowski, szlachcic zagrodowy (1535-46), dziedziczy po ojcu na części w Brzesce Wielkiej i Sosnowie, a po matce Dorocie z Borowa († 1544)—w Borowie i Korzeniowie (Wyk. pob. Gr.

Wśród trzydziestu kilku B., których wymieniają źródła z czasów Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta⁵⁾, muszą być rodziny różnych herbów, które nie są wiadome.

B. Spinkowie musieli być w jakimś związku z Kisielewskimi Spinkami v. Zglobionymi (herbu ?) z Kisielewa w pow. dobrzyńskim.

Marcin B. Sroka (1540-4...), szlachcic zagrodowy z Makowych Brzesków⁶⁾, jest zapewne identyczną osobistością z Marcinem Zasadzkim herbu Grzymała, który przed 1542 r. trzymał w zastawie część Katarzyny Psarskiej v. Rojewskiej w B.⁷⁾.

bobr. I, 167, 194, 205, 221, 378, 635, 693, 694, 919, 920, 956, 972, 1004, 1039, 1040). Jedną z jego siostr rodzonych Katarzyna Borowska była za Pawłem Grzębskim z Rypina (Gr. bobr. I, 635, 693, 694, 972, Wyk. pob.) Jan Borowski Krzak (1539-45) i Paweł Krzak (1541) posiadają części w Borowie. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 604).

⁴⁾ Stanisław B. (1531-4...) na częściach w B. i Nowej Wsi w niektórych wykazach figuruje, jako Nowowiejski.

⁵⁾ Gr. bobr. I, 17, 84, 128, 132, 133, 166, 167, 175, 194, 205, 221, 223, 224, 250, 251, 256, 262, 269, 378, 390, 415, 419-421, 495, 571, 573, 604, 627, 628, 635, 693-695, 787, 816-819, 886, 890, 919-923, 952, 957, 967, 968, 972, 989, 1004, 1016, 1017, 1032, 1033, 1039, 1040, 1093, 1130, 1138, 1139, 1256, 1322, 1328, 1360, 1361; II, 72, 78, 79, 107. Grodzkie i ziemskie warszawskie 82 t. str. 233, 234,

⁶⁾ Wyk. pob. ⁷⁾ Gr. bobr. I, 816, 817. Wyk. pob.

17. BRZEZIŃSCY herbu własnego z Brzeźna v. Brzezina v. Brzezina (*par. kikolska pow. lipnoski*), drobna szlachta dość rozrodzona, przybysze świeżej daty¹⁾, prawdopodobnie z Prus²⁾, jedni z Szczerbińskimi z Szczerbina w par. bobrownickiej pow. lipnoskim. Z pomiędzy 9 B., których wymieniają źródła z lat 1543-68, dwaj B. używają przydomków *Skierka* i *Kopeć*³⁾. Herb Szczerbińskich, nazwany przez Niesieckiego *Szczerbcem*, ma według tego heraldyka wyobrażać miecz, przeszywający podkowę. Informacja ta nie zgadza się z rzeczywistością, albowiem herb na pieczęci z 1565 r. Andrzeja B. z B., arcydzieło lichej roboty⁴⁾ wyo-

¹⁾ Brzeźno w 1513 r. jest jeszcze dziedzictwem Lutomirskich (Metr. Kor. XXVIII, 74).

²⁾ Żernicki.

³⁾ Feliksa B., dziedzica części w Turzy Wielkiej (1567), brata rodzinnego Elżbiety Marcinowej Głowczyńskiej (1567), nazywano Kopciem widocznie dlatego, że jego babka ojezysta Anna, po której odziedziczył część w Turzy Wielkiej była z domu Trzczińska Kopciówna v. Turska (Gr. bobr. II, 113, 114).

⁴⁾ Arch. Kom. Sk. t. 56 Nr. 791. Ten Andrzej (1543-68) z żony Anny (1567), córki Pawła Dembskiego, dziedziczył dóbr w Lipnoskim i Płockiem, spłodził córkę Zofję Walerjanową Znaniecką (1568) z Znańca i trzech sy-

braża z dwóch stron miecza nie podkową, a raczej dwa półksiężycy, zwrócone ku sobie rogami, dochodzącymi do miecza i przeto może być nazwany herbem własnym B. v. Szczerbińskich (Ostoja odmienna). Prócz tej rodziny na częściach B. i Szczerbin w połowie XVI w. dziedziczą Szolajscy, zapewne herbu Topór (Pałukowie) z Szolajd w pow. Łęczycim⁵⁾, którzy od B. i Szczerbin pisali się Brzezińskiemi⁶⁾ i Szczerbińskiemi⁷⁾. Szolajscy także należeli do drobnej szlachty.

nów Pawła (1567-8), Wojciecha (1567-8) i Marcina (1567-8), żonatego z Katarzyną Łukoską z Łukoszyna-Byków w ziemi płockiej i Turzy Wielkiej, córką Łukasza i Elżbiety Turskiej, dziedziczki części w Turzy Wielkiej, Tłuchowie, Tłuchówku i Rudnie. Prócz wyżej wymienionych B. w źródłach figuruje: Piotr (1547), Wawrzyniec Skierka (1545-7) z żoną Katarzyną Steklińską (1545-7) z Steklina i synem Mateuszem (1564-5), oraz Adam (1544-68) z B. i Słotopola z żoną Dorotą Widlińską (1544-7) i córką Katarzyną Janową Jastrzębską (Gr. bobr. I, 237, 238, 249, 275, 276, 297, 345-347, 358, 360, 363, 399, 400, 403, 404, 407, 408, 460, 524, 599-601, 650, 1049-1051, 1093, 1267, 1288-1290; II, 8-10, 19, 26, 72, 73, 113, 114, 160-162, 186, 192, 195, 338, 340, 374, 375, 407, 408, 411, 412, Wyk. pob.).

⁵⁾ Paprocki.

⁶⁾ Walenty Szolajski (1544-68), syn Jakóba Szolajskiego († przed 1545), po śmierci ojca dziedziczny wójt bobrownicki, żupnik dobrzyński (1546), od posiadanej części w B. pisał się również Brzezińskim (Gr. bobr. I, 293, 559-601, 750, 751, 632-634, 759, 854, 1002, 1003, 1171, 1133; II, 63, 64, 345, 346, 410, 411 Wyk. pob.).

⁷⁾ Por. Szczerbińscy.

18. BRZOSCY v. BRZÓSCY herbu Lubicz¹⁾ z Brzózego v. Brzózy (*par. żalska pow. rypiński*), drobna szlachta, przeważnie zagrodowa. Siedzą na B. już w drugiej połowie XV w.²⁾ Źródła wymieniają około 20 B. Niektórzy z nich używają przydomku *Radlica v. Radliczka i Ząbkowicz*.

¹⁾ Małachowski.

²⁾ Część zastawna w B. Mateusza B. została skonfiskowana w 1497 r. za niestawienie jego na wyprawę wojenną (Metr. Kor. XVI, 121).

C.

19. CEBRYSZEWSKY v. CEBRYSZEWSKY v. CZEBRZY-SZEWSKY herbu Dołęga¹⁾ z Cebryszewa (Cebryszewa, Czebryszewa) pod Lipnem w *par. karnkowskiej pow. lipnoskim*.

¹⁾ Boniecki.

Andrzej z C. z rodu Dołęgów uczestniczył w 1434 r. w znanym akcie obioru Jagiellończyka przez szlachtę dobrzyńską na tron polski²⁾. Niewiadomo czy do rodu Dołęgów należał Marcin Budek z C., którego część zastawna w C. uległa konfiskacie w 1497 r. za uchylenie się Budka od udziału w wyprawie wojennej³⁾. O C. milczą źródła XVI w. C. w połowie XVI w. należy już do Junoszków Rościszewskich.

²⁾ Rzyszcz. i Muczk. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

³⁾ Metr. Kor. XVII, 176; XVII, 175.

20. CHALIŃSCY z Chalina pod Dobrzyniem (*par. mokońska pow. dobrzyński*¹⁾), drobna szlachta zagrodowa. Używają przydomków *Bodzanta i Niemsta*.

Heraldycy nasi znają tylko Ch. herbu Szeliga, ród starodawny, który miał dziedziczyć na Ch. już w końcu XVI w.

Rzeczywiście jednak ród ten osiadł na Ch. znacznie później i nie dziedziczył na Ch. nawet za Jagiełły, albowiem cytowany przez heraldyków mniemany Jan z Ch. z rodu Szeligów, uczestnik obioru Jagiellończyka w 1434 r. na tron polski, był właściwie Janem z Kabna (de Cabno), które wydawcy Kodeksu dyplomatycznego Rzyszczewski i Muczkowski w przypiskach do tekstu aktu elekcji z d. 25 stycznia 1434 r. mylnie nazwali Chalinem²⁾. W pierwszej połowie XVI w. na Ch. dziedziczą Ch. Szeligowie przydomku *Bodzanta*⁴⁾ i spowinowacona z nimi inna rodzina Ch., będąca gałęzią *Pęszyńskich herbu Cholewa* z Pęszyna w pow. bielskim, która wskutek tego powinowactwa też zaczęła używać przydomku *Bodzanta*⁵⁾. Jeden z tych Ch. Bodzantów Matern, prawdopodobnie

¹⁾ Bronisz i Mściwoj z Ch. otrzymali w 1282 r. od Władysława i Kazimierza książąt kujawskich zatwierdzenie własności Chalina i Świerczyna (Rzyszcz. i Muczk. Kod. dypl. t. II Nr. 117).

²⁾ Boniecki. Uruski. ³⁾ Rzyszcz. i Muczk. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

⁴⁾ Rpis Wittyna. Imię Bodzanta, od którego powstał przydomek Ch., było dość pospolitem w rodzie Szeligów. Bolesław Bodzanta z Ch. (1535 † około 1542) z żony Anny, która wyszła powtórnie za Pawła Pęszyńskiego Bodzantę z Ch. v. Chalińskiego, spłodził syna Wojciecha Ch. (1543-65), który w 1564-5 r. posiada zagrodę w Ruskowie w pow. rypińskim (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 5, 140-142, 280, 329).

⁵⁾ Paweł Pęszyński Bodzanta v. Chaliński (1538-46), syn Zygmunta Pęszyńskiego herbu Cholewa z Pęszyna w pow. bielskim, posiada części w Pęszynie i Umieninie-Nagiełkach w pow. bielskim oraz część zastawna w Ch. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 76, 106, 107, 140-142, 280, 411, 423, 424, 745, 746, 848, 903, 936, 937). Ci Pęszyńscy, jak się zdaje, byli w bliskim pokrewieństwie z Umieńskimi Cholewami z Umienina-Nagiełek (Gr. bobr. I, 423, 424).

z rodu Szeligów, dziedzic części w sąsiednim Ruskowie, staje w 1545 r. w grodzie bobrownickim jako Matern Ruskowski Bodzanta⁶⁾.

Zapewne do innej rodziny być może najdawniejszych dziedziców Ch. należą Ch. Niemstowie herbu niewiadomego, z których Mikołaj Niemsta, szlachcic zagrodowy z Rokicia (par. ligowska pow. lipnowski), figuruje w wykazie poborowym z 154... r. jako Rokicki⁷⁾.

Wreszcie Marcin Kamiński (herbu Cholewa? Dołęga?) z Kamieni Kotowych od posiadanej w Ch. zagrody (1564-5) nazywa się również Chalińskim⁸⁾.

W XVIII w. kwitnęli w ziemi dobrzyńskiej Ch. herbu Rawicz⁹⁾.

⁶⁾ Gr. bobr. I, 719. Por. Ruskowscy.

⁷⁾ Andrzej (1531-4...), Wojciech (1535) i Marcin (1545) Ch. Niemstowie posiadali zagrody w Ch. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 636, 637). Innych Ch., prócz wyżej wzmiankowanych, źródła nie wymieniają.

⁸⁾ Wyk. pob.

⁹⁾ Franciszek Ch. herbu Rawicz był w 1752 r. burgrabią grodzkim bobrownickim (Dobrzyńskie dissoluta bez dat).

21. CHARZOWSCY v. KARSZOWSCY herbu Cholewa¹⁾ z Charszowa v. Karszowa w par. rogowskiej pow. rypińskiej (również Charszewscy, Karsowscy z Charszewa, Karsowa — później Charczowscy), drobna szlachta cząstkowa. Od Ch., dziedziczących w połowie XVI w. na Radominie w pow. rypińskim, idą Radomińscy herbu Cholewa²⁾. Źródła wymieniają około 20 Ch.

¹⁾ Paprocki.

²⁾ Wawrzyniec Ch. (1543 † 1547) na części w Ch., dwukrotnie żonaty z N. N. i Anną (1544-67), córką Jana Radomińskiego Łaszcza i Doroty Grodzieńskiej, dziedziczką części w Radominie (Gr. bobr. I, 188, 214, 299, 300, 342, 343, 345, 347, 348, 363, 621, 622, 824, 983, 1051, 1242; II, 43, 103, 104, 142, 143, 146, 147, 431-435) i z tą zwany również Radomińskim (Gr. bobr. I, 988), z pierwszej żony miał syna Grzegorza Radomińskiego (1546- nie żyje 1566) z Radomina (Gr. bobr. I, 983, 1115, 1188-1190, 1230, 1242. Bobr. ziem. oblig. f. 12. Wyk. pob.), a z drugiej—Radomińskiej ŁaszczoŹny: Łukasza (nie żyje 1567), Annę (1568), Piotra (1568), Daniela (1567-8) i Wyszka (1567-8) Charszowskich. (Gr. bobr. II, 146, 147, 431-435, 438). Z nich Grzegorz Radomiński z żony Zoji (1566), córki Jakóba Radomińskiego Łaszcza 2-o voto za Bartłojem Radomińskim v. Zglińskim herbu Prus II-Wileczekosy, pisarzem grodzkim bobrownickim (Bobr. ziem. oblig. f. 12) splodził synów: Wojciecha (1566-8) i Mikołaja (1566-8) Radomińskich z Radomina i córkę Helenę Dobrską (1566-8) z Dobrską (Bobr. ziem. oblig. f. 12, Gr. bobr. II, 336-338). Synowie Daniela Ch. tak samo jak ojciec stale piszą się tylko Charszowskimi (Bobr. ziem. oblig. f. 2, 3, 5, 6, 10-12).

22. CHELMICCY herbu Jastrzębiec¹⁾ z parafjalnej wsi Chełmicy Wielkiej (dawniej Chełmnica) w pow. dobrzyńskim, wybitny ród w ziemi dobrzyńskiej w XIV i na początku XV w. Od Jana z Ch., któremu Jagiello za zasługi w wojnie z Krzyżakami nadał 10 marca 1406 r. połowę miasta Lutomirska v. Lutomińska w pow. szadkowskim²⁾, mają pochodzić Lutomierscy v. Lutomirscy³⁾, którzy jeszcze w 1513 r. w osobie Piotra, podkomorzego sieradzkiego posiadają w ziemi dobrzyńskiej Brzeźno, Niedźwiedź i królewską wieś Radomice⁴⁾.

Ch. Wielka w końcu XV i na pocz. XVI w. należy już do Blochów z Kamienicy⁵⁾.

¹⁾ Paprocki. Okolski. ²⁾ Metr. Kor. X, 10. ³⁾ Por. Lutomirscy. Poczet przybyszów. ⁴⁾ Metr. Kor. XXVIII, 74. ⁵⁾ Ibid. XVI, 131 i XXIV, 144.

23. CHELMICCY herbu Nałęcz z Chełmicy (dawniej Chełmnicy) Małej¹⁾ (par. chełmicka pow. dobrzyński), zamożna i wybitna rodzina szlachecka.

Niektórzy z nich używają przydomku *Sapa v. Zaspas*. Posiadają na początku XVI w. dobra dziedziczne i tenuty również na Rusi i Kujawach, a od 1540 r. i wójtostwo m. Dobrzynia²⁾. Aczkolwiek jeden z Ch. Nałęczów w pierwszej połowie XVI w. pisze się z Ch. Wielkiej³⁾, podana przez Żychlińskiego⁴⁾ tradycja o pochodzeniu ich od Ch. Jastrzębców z Ch. Wielkiej nie ma żadnej podstawy⁵⁾. Z trzech Ch., którzy uczestniczyli w akcie elekcji Jagiellończyka z d. 25 stycznia 1434 r., Jan z Ch. podkoniuszy dobrzyński, pieczętuje się Nałęczem. Natomiast brak pieczęci dwóch innych Chełmickich: Mikołaja z Ch., podsędka, i Jana z Ch., stolnika ziemi dobrzyńskiej, którego Piekosiński⁷⁾ mylnie uważa za Pobożanina⁸⁾.

Marcin Ch. (1531 † 1566), pisarz ziemi dobrzyńskiej, wójt m. Dobrzynia, na części Ch. Małej, Suradowa, Płonianach, Skurzynie i należącej do wójtostwa dobrzyńskiego Wirzbnicy Małej, oraz

¹⁾ Gr. bobr. I, 69; II, 5 i 6. Wyk. pob.

²⁾ Metr. Kor. LVII, 185.

³⁾ Jan Ch. Sapa (1509-34), łowczy ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. XXIV, 144. Gr. bobr. I, 372-376.

⁴⁾ Kronika żałobna rodzin wielkopolskich.

⁵⁾ W Metryce koronnej figurują tylko jako Ch. z Ch. Małej (l. c. XXXIV, 180; XXXVII, 250 i 401; LXVII, 262).

⁶⁾ Rzyszez. i Mucz. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

⁷⁾ Heraldyka polska wieków średnich rys. 122.

⁸⁾ Pieczęć z herbem Pobóg i napisem »Joannis h.....osi.....« nie należy do Jana Ch., stolnika dobrzyńskiego (Rzyszez. i Mucz. l. c.)

Ezechiel Ch. (1564-8), chorąży ziemi dobrzyńskiej, na Ch. Małej, Wierzbicku, Suradowie i części Pabjanek używają pieczęci z herbem Nałęcz i własnymi literami M. C. i E. C.⁹⁾ Wymieniony Marcin Ch. oraz brat jego rodzony Mikołaj Ch. (1538-47) na Suradowie, Wierzbicku¹⁰⁾, Ch. Małej, Skurzynie i części Pabjanek, rotmistrz J. K. Mości i marszałek dworu biskupa płockiego, dziedzicząc za Zygmunta Starego (1543-7) na Suradowie pisali się również Suradowskimi¹¹⁾. Potomstwo ich nie używa nazwiska Suradowskich.

Źródła z lat 1504-68 wymieniają 11 Ch.¹²⁾.

⁹⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. Nr. 937 i 950 i t. 58 Nr. Nr. 261 i 406.

¹⁰⁾ Na Wierzbicku w końcu XIV i w pierwszej połowie XV w. siedział możny ród Dołęgów (Bobr. ziem. oblig. t. 19, Kodeks dyplomatyczny wielkopolski t. V Nr. Nr. 62 i 130. Ziemskie łączycie VIII str. 312 i 357. Rzyszcz. i Muczk. Kod. dypl. t. II Nr. 578. Metr. kor. XXIII 241 cz. I Nr. 158 i cz. IV 488), z którego Mikołaj Słup z W. był w 1434 r. kasztelanem, a Andrzej w 1468 r. sędzią dobrzyńskim.

¹¹⁾ Gr. bobr. I, 162, 443-445, 493, 494.

¹²⁾ Jan Ch. Sapa (1509-34) z Ch. Wielkiej (Metr. Kor. XXIV, 144 i XLIII, 306 i XLIX, 97. Gr. bobr. I, 372-376), dziedzic części w Lesku, tenutarz królewsczyzn na Kujawach, łowczy dobrzyński (od 1534), spłodził syna Kacpra Ch. Sapę v. Zaspę (1543-7) z Ch. i Leska, żonatego Petronelą (Czerską?), dziedziczką części w Dyblinie i Węgiersku (Metr. Kor. L, 51; LXX, 512. Gr. bobr. I, 98, 99, 175, 176, 179-181, 316, 372-376, 457, 598, 599, 888, 889, 891, 892, 907-909, 1057, 1074, 1094, 1367, 1368). Brat rodzony czy też syn tego Kacpra Wojciech Ch. Zaspą staje w 1547 r. w grodzie bobrownickim. (Gr. bobr. I, 1043, 1044). Andrzej Ch. (1504-31) z Ch. Małej był cześnikiem (1506), podsędkiem (od 1511), wreszcie (od 1521) sędzią ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. XX, 76; XXI, 76; XXI, 365; XXII, 225; XXVI, 44; XXXIV, 180 i 193; XXXVII, 250 i 401; XLVII, 754). Zdaje się że synami jego byli Mikołaj, Marcin i Jan (1543-4) Ch. wraz z Andrzejem Grabskim, kasztelanem kruszwickim (mężem ich siostry?) przez czas długi niepodzielni właściciele Ch. Małej, Wierzbicka, Pabjanek, Skurzyna i Suradowa, od którego Mikołaj i Marcin, pisali się również Suradowskimi. Wymieniony Marcin (1531 † 1566), pisarz ziemi dobrzyńskiej (od 1531) na Płonianach i Skurzynie (1565) otrzymał w 1535 i 1540 r. pozwolenie królewskie na wykupienie od córek Aleksego Lubeckiego z Płonian, kasztelana wyszogrodzkiego, — Małgorzaty, żony Wojciecha Kosobudzkiego i Zofji, żony Jana Brzeskiego, wojewodzica mazowieckiego, wójtostwa m. Dobrzyń z należąca do niego wsią Wirzbnica Mała i dożywotnie posiadanie tego wójtostwa (Metr. Kor. XLVII, 69; LI, 86 i 139; LVII, 185; LXII, 262; LXXI, 59; LXXVIII, 340). Gr. bobr. I, 49-51, 59, 69-73, 128-130, 164-166, 205, 206, 221, 322, 338, 341. 360, 361. 389, 390, 395, 495, 591-594, 627, 636, 637, 663, 664, 812-814, 818, 819, 844, 849, 850, 886, 887, 900-903, 922, 965, 996, 1002-1004, 1008, 1015, 1051, 1070, 1090, 1104, 1105, 1189, 1228, 1326, 1365, 1366, 1371; II, 5, 6. Bobr. ziem. oblig. f. 15. Wyk. pob. Z żony Agnieszki N. spłodził synów Adrijana (1546-70), żonatego z Katarzyna

z Grabi (1570), Mikołaja (1567-8), dworzana królowy Anny Jagiellonki, Stanisława (1546-68), Jana (1567-8), Łukasza (1567) i Bartłomieja (1567-8) Ch. z Ch. Małej (Metr. Kor. LXXI, 59; Gr. bobr. II, 5, 6, 24, 132, 134, 144-146, 246-248, 342). Z nich Adrijan na części Pabjanek i Turzy Wilczej otrzymał w 1564 r. wraz z bratem Stanisławem, a w 1566 i 1570 r. wraz z żoną dożywotnią tenutę wójtostwa dobrzyńskiego z Wirzbnicą. (Metr. Kor. LXXI, 354 i CIX, 341). Mikołaj (1538-47), prawdopodobnie brat pisarza Marcina (p. w.), rotmistrz J. K. Mości oraz marszałek dworu biskupa płockiego i stąd zwany »marszałkiem«, dziedziczył na Ch. Małej, Suradowie, Wierzbicku, Skurzynie i części Pabjanek (Gr. bobr. I, 152, 153, 162, 173, 174, 443-445, 459, 493, 495, 700-702, 748, 905, 924, 968, 1019-1023, 1062, 1063, 1192, 1228, 1272), a Ezechiel (1564-8), chorąży ziemi dobrzyńskiej, zapewne syn jego, — na Wierzbicku, Suradowie i części Pabjanek (Gr. bobr. II, 5, 6, 9, 10, 24, 141, 186-188, 195, 196, 338, 341, 342, 407, 408. Wyk. pob.).

24. CHLEBOWSCY z Chlebowa pod Kikołem (*par. karnkowska pow. lipnoski*), drobna szlachta zagrodowa. Niektórzy z nich używają przydomków *Cegielka*, *Czech*, *Czechowicz*¹⁾ i *Kępka*.

Prócz właściwej rodziny Ch. herbu niewiadomego, najdawniejszych dziedziców Ch., na Ch. w połowie XVI w. dziedziczą inne rodziny, które od tej wsi piszą się Chlebowskimi, np. Makowieccy herbu Rogala z sąsiedniego Makowca (*par. karnkowska*)²⁾ i Kotarscy z Kotarczyna w pow. sierpskim herbu ?, być może Cholewowie³⁾. Niektórzy z Ch. Rogalów używają przydomku *Kępka*.

¹⁾ Przydomku Czech i Czechowicz, wskazującego widocznie na wyznawanie herezji braci czeskich lub pochodzenia od przodka — husyty (Por. Monumenta medii aevi XVIII t. III cz. I), używają też Widlińscy v. Grodzieńscy z Widlna i Grodzienia, Nagórscy z Nagórzyna v. Nagórzynka i Ligowscy z Ligowa.

²⁾ Jakób Makowiecki Byczek (1543-7) spłodził kilku synów: Stanisława Makowieckiego Kuśnierza (1547-68) z Makowca i Krostkowa, Jakóba Makowieckiego Kępkę v. Kępę v. Chlebowskiego (1547-68), dziedziczą części w Makowcu, Ch. i Krostkowie (Gr. bobr. I, 24, 25, 57, 58, 60, 61, 95, 240, 241, 268, 289, 371, 377, 382-384, 398, 399, 405, 714, 715, 748, 749, 824, 980, 981, 1000, 1008, 1057-1059, 1076, 1133, 1134, 1156, 1157, 1241, 1283; II, 89, 137, 138, 194, 260, 370, 405, 416, 419, 438, 444, 445. Wyk. pob.). Bliskim ich krewnym był Bartosz Makowiecki v. Chlebowski (1543-65) z Chlebowa (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 159, 174, 330, 1137, 1145, 1171, 1172, 1180, 1181, 1213). Ci Jakób i Bartosz Ch. wyciskają 1565 r. na kwiecie poborowym pieczęć własną z herbem Rogala i literami J. H. Jakóba Chlebowskiego (Arch. Kom. Sk. t. 58 Nr. 1237).

³⁾ Stanisław Kotarski z Rzuchowa (Wyk. pob. 1531-4...) był prawdopodobnie ojcem Trojana Kotarskiego, który posiadając w 1543-7 r. część w Ch., pisze się również Chlebowskim (Gr. bobr. I, 212, 213, 330, 614, 615, 1213, 1287, 1299, 1377), a w 1563-5 r. siedzi na części w Rzuchowie (Wyk. pob.)

Gałęzią Ch. byli Suszewscy Chleboszowie (herbu ?) z pobliskiego Suszewa w par. lipnoskiej.

Ogółem źródła wymieniają 17 Ch.³⁾

i pieczętuje się Ogończykiem z inicjałami M. R. (Arch. Kom. Sk. t. 57, kwit poborowy z 1565 r. Nr. 969). Czy ta pieczęć była własną pieczęcią rodu Trojana, czy też została przez niego przygodnie pożyczoną od sąsiada lub krewnego, pieczętującego się innym herbem rozstrzygnąć niepodobna. Zauważyć należy, że na Kotarczynie, znanem gnieździe bardzo rozrodzonych Cholewów (Arch. Kom. Sk. t. 57, Nr. 112) siedzieli też Kotarscy, pieczętujący się Gozdawa, być może również przygodnie pożyczoną (Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 633) i Kościeszę (Rpis Wittyga). Kotarscy z Kisielewa w par. dobrzyńskiej v. Kisielewscy, jak się zdaje, należeli do Cholewów.

⁴⁾ Wojciech Chlebosz v. Suszewski (1531-47), bliski krewny z linii ojczystej Barbary, córki Jana Prusa Goworowskiego v. Borzymińskiego z Borzymina († przed 1546) i Doroty z Paprotek-Brzesek (Gr. bōbr. I, 808, 853, 854) z żony Barbary N. spłodził dwie córki: Annę Mikołajową Myslakowską (1543) z Myslakowa i Dorotę Stanisławową Sulikowską (1547) z Sulikowa i Tłuchowa (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 51, 59, 61, 62, 431, 432, 557, 853, 854, 877, 1232, 1233, 1240, 1241).

⁵⁾ Oprócz wyżej wynienionych źródeł różni Ch. figurują w aktach grodzkich bobrownickich w t. I str. 17, 19, 62, 186, 187, 205, 711, 825, 914, 932, 979, 984, 985, 1015, 1060, 1061, 1101, 1109, 1115, 1116, 1137, 1145, 1158-1160, 1171, 1172, 1180, 1181, 1291, 1356, 1357 i w t. II fol. 49, 50, 148, 210, 211, 215,

25. CHOCIEŃSCY v. CHOCZEŃSCY z Chocienia v. Choczenia¹⁾ (par. *ligowska pow. lipnoski*) herbu Ogończyk²⁾, zapewne jedni z Maluskiemi z Maluszyna w sąsiedniej parafii goszczkowskiej pow. rypińskim, i herbu Lubicz, drobna szlachta cząstkowa i zagrodowa.

Z nich Ch. Ogonowie siedzieli na Ch. już za Władysława Jagielly³⁾.

Ch. Lubowie⁴⁾, jedni z innymi Lubami z sąsiednich wsi Ligowskiemi z Ligowa i Ligówka i Ligowskiemi-Śnie-

¹⁾ Również Chocińscy, Choczyńscy z Kocienia.

²⁾ Akta ziemskie drohickie t. 10077 str. 89.

³⁾ Dalemir z Ch. i Stanisław z Maluszyna, obydwaj herbu Ogończyk, świadczą 13 lipca 1425 r. na rokach ziemskich w Rypinie w sprawie oczyszczenia szlachectwa braci Mikołaja, Michała, Szymona i Jana z Sterdyni w pow. drohickim, Stanisława z Księzopola, Wojciecha i Pawła z Koziarów i Stefana (l. c.). Zapewne do Ogonów należeli Jan z żoną Jadwigą i siostrą Katarzyną, Jan (inny) Żolnierz i Raj, których części w Ch. zostały skonfiskowane w 1498 r. (Metr. Kor. XVI, 198).

⁴⁾ Bernard Ch. Luba (Gr. bobr. I, 1017) posiada w 1546 r. cząstkę w Ch., a Jan Ch. Luba (ibid. II, 437, 439, 440, 451-453), zapewne syn Bernarda, dziedziczy w 1568 r. na częściach w Ch. i Gozdaeh, na których dziedziczyli również Kokoszczyńscy, Ligowscy i Śniechowscy.

chowskiemi z Śniechów (par. sudraska pow. lipnoski, niezawodnie pochodzą od Lubów Kokoszczyńskich z pobliskiego Kokoszczyzna (par. sudraska), którzy dziedziczyli na Kokoszczyźnie już za Jagielly³⁾.

Być może, że prócz powyższych dwóch rodzin Ch., na Ch. w połowie XVI w. jednocześnie dziedziczyły rodziny innych herbów⁶⁾.

Różni Ch. używają przydomków *Raj*, *Worek* i *Żolnierz*.

Choczeńscy herbu Ostoja z Choczenia w pow. brzesko-kujawskim patrz Poczet przybyszów.

⁵⁾ Ziem. drohic. l. c.

⁶⁾ Oprócz wyżej wzmiankowanych Ch. źródła wymieniają Stanisława (1547-65) z żoną Anną Borzymińską (1547), Jana Tomkowicza (1538-64) i Jana Worka (1564-5), dziedziców części w Ch. Jeden z tych dwóch Janów w 1564-5 r. posiadał, prócz części w Ch., część w Maluszynie Wielkim (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 1168, 1193).

26. CHODORĄSCY v. CHODORĘSCY herbu Ogończyk¹⁾ z Chodorańska v. Chodorążka²⁾ (par. *karnkowska pow. lipnoski*), na którym za Jagielly i w połowie XV w. siedzieli Leszczycy³⁾.

Chodorąscy Ogonowie, jedni z Unieńskimi, Kucińskimi, Kościeleckimi, Radzikowskiemi, Działyńskimi, Wołskimi, Żelskimi, Sokołowskiemi, Murzynowskiemi, Suszyckiemi i Rudzowskiemi, byli gałęzią Kuczborskich v. Kruzborskich z Kuczborka v. Kruzborka w pow. szreńskim i posiadali Ch. już w końcu XV w. Pochodzą od Piotra Ogona, kasztelana dobrzyńskiego (1329-64)⁴⁾, jego syna Andrzeja z Unienia, Radzikowa i Kuczborka, również kasztelana dobrzyńskiego († 1395) i wnuka kasztelana Piotra-Mikołaja z Kutna. Od dwóch synów tego ostatniego — Andrzeja i Ottona na Kuczborku, Olszewie i Kozielsku idą Kuczborscy, z których Mikołaj (1498 † 1509), żonaty z Dorotą z Kijowa, tenutarjusz

¹⁾ Siebmacher Allgem. Wapenb. t. III tab. 221.

²⁾ Również Chodorosey, Chodoresey, Chodorasey z Chodorąza, Chodorska, Chodoroska, Chodoreska.

³⁾ Grzymko z Chodorańska z rodu Leszczyców uczestniczył w 1434 r. w znanym akcie, dotyczącym się obioru Jagiellończyka przez szlachtę dobrzyńską na tron polski (Rzyszc. i Mucz. Kod. dypl. t. II Nr. 578), a Hektor Chodorowski z tegoż rodu poległ w 1462 r. pod Puckiem (Długosz, Historia)

⁴⁾ Ojcem Piotra Ogona, kasztelana dobrzyńskiego, był Ogon, żyjący w końcu XIII w., maż zasłużony ks. Ziemowitowi dobrzyńskiemu (Rzyszc. i Mucz. Kod. dypl. t. II Nr. 481).

Sobiesierni pod Brodnicą, a następnie Dworu w pow. liebarskim, od 1508 r. skarbnik dobrzyński, dziedziczył na Ch.⁵⁾. Prawdopodobnie synami tego Mikołaja byli Zbigniew, Piotr i Stanisław bracia Kuczborscy z Kuczborka, którzy pierwsi zaczęli się pisać Chodorąskimi⁶⁾.

Drobna szlachta Bęklewscy z Bęklewa i Kochańscy z Kochania (par. mokowska pow. dobrzyński) przydomku *Chodor i Chodorowicz*, pochodzą zapewne od jakiejś drobnoszlacheckiej rodziny Ch. herbu niewiadomego, która w XVI w. nie dziedziczyła już na Ch.⁷⁾.

⁵⁾ Metr. Bor. XVII, 182; XXIII, 223 i 505.

⁶⁾ Z nich Zbigniew Kuczborski v. Chodorąski (1543 † 1566 lub 1567) na Jarzyczewie v. Jarzewie, części m. Kuczborka i Chodorąska, sędzieja grodzki bobrownicki i podsędek ziemi dobrzyńskiej (od 1547) spłodził synów: Walentego, kanonika chełmińskiego i Stanisława Chodorąskich, dziedziców części w Ch., którzy pisali się z Kuczborka. Piotr Kuczborski v. Chodorąski (1544 † 1566) na części Ch., miał syna Sebastjana Kuczborskiego v. Chodorąskiego z Ch. Trzeci brat Stanisław Kuczborski v. Chodorąski (1543-68), również dziedziczył części Ch., spłodził córkę Zofję, żonę Stanisława Maliszewskiego, podsędka ziemskiego dobrzyńskiego i sędziego grodzkiego bobrownickiego. Syn tych Maliszewskich Andrzej nabywa w 1568 r. od dziada swego Stanisława Ch. oraz od swych ciocięcych wujów Walentego i Stanisława Ch. ich części w Ch. (Gr. bobr. I, 42, 47, 53, 75, 90, 135, 140, 150, 159, 173, 174, 213, 259, 268, 348, 365, 366, 376, 398, 400, 415, 429, 437, 469, 521, 549, 557, 558, 568, 575, 603, 635, 691, 704, 706, 763, 780, 812, 813, 824, 826, 844, 847, 851, 879, 902, 905, 915, 920, 980, 981, 985, 987, 1002, 1003, 1013, 1014, 1016, 1051, 1053, 1064, 1068, 1069, 1075, 1083, 1097, 1099, 1100, 1103, 1128, 1156, 1173, 1176, 1191, 1206, 1212, 1214, 1215-1217, 1230, 1233, 1237, 1238, 1245, 1246, 1249, 1262, 1271, 1272, 1274, 1278, 1281, 1292, 1300, 1301, 1305, 1306, 1345, 1357; II, 107, 341, 343, 385, 430, 431, Wyk. pob. Metr. Kor. LXXIII, 153; LXXIV a, 218. Bobr. ziem. oblig. f. 15). Inni Kuczborscy byli do 1539 r. tenutarjuszami Łąkiego (Metr. Kor. LV, 45 i LXIX, 24).

Kuczborskich zamieszkałych poza ziemią dobrzyńską, wymieniają również zapiski Metryki koronnej LXXIII, 153; XXIII, 244 i 780; XXIX, 24 i 494.

⁷⁾ Por. Bęklewscy i Kochańscy.

27. CHUDZEWSKY z Chudzewa v. Chudzewy (par. mokowska pow. dobrzyński¹⁾).

Za Jagiellę na Ch. siedzieli Ch. herbu Pobóg, jedni z Pobożanami Mokowskimi z sąsiedniego Mokowa²⁾. Bernard z Ch. i Mateusz z Mokowa, obydwaj z rodu Pobożan uczestniczyli w 1434 r. w obiorze Jagiellończyka przez szlachtę dobrzyńską na tron polski³⁾.

¹⁾ Również Chudziewscy z Chudziewy, Chudzowa.

²⁾ Boniecki.

³⁾ Rzyszcz. i Muczk. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

W 1497 r. Chudzewo skonfiskowane Stanisławowi i jego żonie, nadane zostało Wojciechowi Kobrzyńskiemu⁴⁾, zapewne herbu Rogala⁵⁾, dworzaninowi królewskiemu, który od Ch. w 1504 r. pisze się już Chudzewskim⁶⁾. Ta sama rodzina Ch., będąca gałęzią Kobrzyńskich z Kobrzyńca w pow. rypińskim, dziedziczy na Ch. w połowie XVI w.⁷⁾ Ch. nie należą do drobnej szlachty.

⁴⁾ Metr. Kor. XVI, 143.

⁵⁾ Por. Kobrzyńscy.

⁶⁾ Metr. Kor. XX, 273 i XXI, 72.

⁷⁾ Stanisław Ch. (1543-7), dziedzic Ch., części Chalina i Kobrzyńca Starogo (Gr. bobr. I, 193, 206-208, 213, 214, 217, 218, 390, 392, 393, 461, 636, 676-678, 832, 848, 849, 903, 1070, 1111, 1192) pozywa w latach 1543-4 braci Jana i Wawrzyńca Kobrzyńskich Jarków, synów Wojciecha o podział dóbr dziedzicznych w Kobrzyńcu Starym (Gr. bobr. I, 207, 208, 217, 218, 390). Miał trzech synów: Jana (1564-7), Feliksa (1564-7) i Andrzeja (1564 † 1567), żonatego z Anną Kochańską (1567) którzy posiadali całe Ch., (Gr. bobr. II, 12, 18, 107, Wyk. pob.). Rodzona siostra Stanisława—Barbara († przed 1546 r.) była za Andrzejem Pręczkowskim (Gr. bobr. I, 832). Nie wiem w jakim stopniu powinowactwa z tymi Ch. pozostawała Anna Ch. (1543-5) współdziedziczka Maliszewa, córka Andrzeja Kikolskiego na Maliszewie, sędziego ziemi dobrzyńskiej (Gr. bobr. I, 138, 155, 156, 172, 173, 196, 210, 215, 216, 269, 260, 311-316, 349-353, 603, 608, 609, 637-640, 686, 687). Innych Ch. źródła nie wymieniają.

28. CIEPIEŃSCY v. CIEPIŃSCY v. CZEPIEŃSCY v. CZEPIŃSCY¹⁾ herbu Nałęcz z Ciepienia v. Czepienia (par. ruska pow. lipnoski), drobna szlachta cząstkowa. Piotr C. z C. (1543-65) pieczętuje się w 1565 r. herbem Nałęcz z własnymi literami P.C.²⁾.

Niektórzy Ossowscy v. Zboińscy v. Steklińcy herbu Ogończyk z sąsiedniego Zbojna Wielkiego (par. ruska), Ossówki i Steklna (par. czernikowska pow. lipnoski) dziedzicząc w połowie XVI w. na Ciepieniu, piszą się też Ciepieńskimi³⁾.

Być może, że prócz tych dwóch rodzin, na C. za ostatnich Jagiellonów dziedziczyły inne rodziny.

Źródła wymieniają 7 C.

¹⁾ W źródłach również Ciepeńscy, Czepeńscy.

²⁾ Arch. Kom. Sk. t. 58 Nr. 45.

³⁾ Ten Piotr był synem Stanisława († przed 1546 r.), a bratem rodzonym Jana C. (1543-64) z C. i Ruskowa w pow. rypińskim, Marcina C. (1546) z C. i Wawrzyńca C. (1543-7) z C. żonatego z Anną Widlińską, dziedziczką trzeciej części Grodzienia oraz części w Szczepankach, Suszewie i Podleskach, zabójcy Jana Płońskiego. Zdaje się, że do tej samej rodziny należał Andrzej C. (1567), żonaty z Zofją, córką Stanisława Sumińskiego i Jadwigi z Ruskowa, dziedziczką części Ruskowa w pow. rypińskim (Gr. bobr. I, 28, 29, 45,

46, 50, 60, 96, 105, 538, 539, 615-619, 691, 692, 695, 711, 756, 821-823, 825, 839, 840, 932, 1026-1031, 1051, 1052, 1096, 1097, 1105, 1106, 1114, 1115, 1181, 1187, 1188, 1211, 1212; II, 26, 53-56, Wyk. pob.)

Piotr Zboiński v. Ossowski v. Stekliński († pomiędzy 1546 i 1564), jeden z trzech synów Mikołaja Zboińskiego v. Ossowskiego († przed 1543 r.), podczaszego dobrzyńskiego i stąd zapewne zwany podczaszym, prawdopodobnie wnuk również Mikołaja Ossowskiego (1480 † 1504), kolejno podsędka, chorążego i wojskiego ziemi dobrzyńskiej, dziedzic części w Zbójnie, Ossówce, Steklnie i Ciepieniu, pisał się też Ciepieńskim. Dzieci Piotra z pierwszej jego żony Elżbiety Ugoskiej, po matce dziedziczyli części w Cieciersku pow. raciańskim, Jakób (1564-7), Agnieszka (1567), Regina (1567) i Febronja (1567) figurują w źródłach jako Steklińscy, a syn z drugiej żony Katarzyny N. Wojciech (1564-7)—jako Stekliński lub Zboiński (Metr. Kor. XVII, 46; XX, 260, Gr. bobr. I, 45, 303, 304, 625, 755, 756, 1167, 1168; II, 10, 47, 48, 102, 103, 169, 170, 191, 194, 229, 300, 301, 374. Wyk. pob. Bobr. ziem. oblig. f. 19).

29. CIOŁUCHOWSCY z Ciołuchowa (*par. kikolska pow. lipnoski*).

Za Jagielly na C. siedzieli Dołęgowie. Z tego rodu Niemira (Namiara) uczestniczył w 1434 r. w obiorze Jagiellończyka na tron przez szlachtę dobrzyńską¹⁾.

W pierwszej połowie XVI w. część C. była prywatną własnością, druga zaś część—królewszczyzną. Akta grodzkie bobrownickie z 1545 r.²⁾ oraz Metryka koronna z tego samego roku³⁾ wymieniają Bartłomieja, Andrzeja, Katarzynę i Annę C. tenurariuszów królewszczyzny Ciołuchowa, którą pozwolił odkupić od nich Andrzejowi Ostrowickiemu. Są to: Andrzej Sumiński herbu Leszczyc, współwłaściciel parafjalnej wsi Sumina w pow. lipnoskim, Nowogrodu, Włęcza, Witorąża, młyna Mieni naprzeciwko Nieszawy z Zamniewem²⁾, córka jego Katarzyna na części Sumina, Nowogrodu, Włęcza i Mieni, żona Jakóba Sierakowskiego herbu Ogończyk z Gulbin³⁾, druga córka jego Anna na części Tupadeł, żona Stanisława Zawidzkiego herbu Jastrzębiec z Zawidza Wielkiego w pow. sierpskim, dziedzica Zębowa w pow. sierpskim i zięć Andrzeja, a mąż trzeciej jego córki Jadwigi, dziedziczyli części Sumina, Nowogrodu, Mieni, Włęcza, Tupadeł i Oleszna, Bartłomiej Baran Dębski herbu Junosza z Dębska w pow. bielskim, dziedzic części Głodowa, Mazowska i Paskowa w pow. lipnoskim i stąd zwany również Głodowskim, Mazowieckim i Sumińskim.

¹⁾ Rzyszcz. i Muezk. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

²⁾ T. I, 711.

³⁾ LXVII, 181.

Piotr Sumiński herbu Leszczyc (1545-67) na części Sumina, Włęcza, Nowogrodu, Witorąża i Ciołuchowa⁴⁾ pisał się też Ciołuchowskim⁵⁾.

⁴⁾ Gr. bobr. I, 574, 575, 818, 925; II, 177, 178. Wyk. pob.

⁵⁾ Gr. bobr. II, 149.

30. CZAMPSCY, CZAMBSCY, CZAMSCY, CZAMBSCY, CZAPSCY, CZAPSCY herbu Grzymała¹⁾ przydomku *Domarat z Czampska, Czambska, Czambska, Czapska*²⁾ w *par. goszczkowskiej pow. rypińskim*, założonego prawdopodobnie przez jakiegoś Czambora v. Sambora z rodu Rogalów³⁾, którzy siedzieli na Cz. za Jagielly.

Czambor z Czambska (de Coboszczk) herbu Rogala uczestniczył w 1434 r. w obiorze Jagiellończyka na tron przez szlachtę dobrzyńską⁴⁾.

Cz. Grzymalicy przydomku *Domarat*⁵⁾, drobna szlachta zagrodowa, byli zapewne jedni z swymi współklejnotnikami Gosckiem i z pobliskiego z Goszczka, Domaratami Jasieńskimi z Jasieni (*par. łuchowska pow. dobrzyński*) i Rokickiem i z Rokicia (*par. ligowska pow. lipnoski*). Źródła wymieniają 11 Cz.

¹⁾ Ks. pob. płoc. 1531-52 r. (Arch. Kom. Sk. t. 52). U Paprockiego herbu Grzymała odmienna.

²⁾ Dzisiaj Czumsk.

³⁾ Imię Czambor v. Sambor było bardzo używane w rodzie Rogalów.

⁴⁾ W dopiskach do tekstu aktu elekcji Jagiellończyka z d. 25 stycznia 1434 r. Rzyszczewski i Muezkowski (Kod. dypl. t. II Nr. 578) wieś »Coboszczk« czyli Czabsk mylnie nazwali Kłokockiem.

⁵⁾ Jakób Domarat Czampski (1538-46) dziedziczył na części w Cz. i Zalesiu-Przeworach (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 378, 913, 918, 191, 924).

31. CZERMIŃSCY v. CZERMIENSCY herbu Cholewa¹⁾ z Czermina (*par. sadłowska pow. rypiński*), drobna szlachta, przeważnie zagrodowa.

Źródła wymieniają 6 Cz.²⁾

¹⁾ Paprocki, Kojalowiec (Nomenclator).

²⁾ W 1531-46 r. Jan, Jakób i Piotr Cz. dziedziczą na częściach w Cz., a Mateusz—w Cz. i Godziszewach. Ci sami Piotr i Mateusz oraz Grzegorz i Wawrzyniec siedzą w 1564-7 r. na częściach w Cz. (Gr. bobr. I, 906, 919, 920; II, 10, 11, 51. Wyk. pob.).

32. CZERSCY v. CZYRSCY herbu Ogończyk z Czarnego v. Czarska (*par. wierzbicka pow. lipnoski*), można i wybitna rodzina szlachecka. Jeden z nich używa przydomku *Sochel* (?).

Boniecki, zdaje się, mylnie wyprowadza tych Cz. z Czerska w pow. bydgoskim, skąd zdaniem jego przenieśli się do ziemi dobrzyńskiej. Nasi Cz. piastują urzędy ziemskie w ziemi dobrzyńskiej już w drugiej połowie XV w. Walenty Cz. na Cz., Chełmicy Wielkiej, części Zarzeczewa, Dyblina i Piórkowa pieczętuje się w 1565 r. Ogończykiem z własnymi literami V. C.¹⁾

Niektórzy Cz. mianowicie Jakób Sochel (?) Czerski (1498 † 1541 lub 1542) na Cz., Czernikowie i Zarzeczewie (par. szpitalna pow. dobrzyński), sędzia ziemi dobrzyńskiej, wdowa po nim Ewa Cz. (1544-5) z Zarzeczewa (z domu Gębartówna ?) i córka Elżbieta (1543-7) 1 v. Zygmuntowa Zielińska 2 v. Mateuszowa Szolańska z Szczerbin v. Szczerbińska figurują w źródłach, jako Zarzeczewscy²⁾.

Źródła z lat 1473-1568 wymieniają 7 Cz.³⁾

¹⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. Nr. 613 i 962.

²⁾ Metr. Kor. XVI, 169; XXIX, 134; XLV, 754; LVII, 185. Gr. bobr. I, 98, 99, 176, 315, 536, 537, 598, 599, 1057, 1074, 1244, 1245, 1261, 1262, 1367, 1368.

³⁾ Marcin Cz. trzymał w 1490 r. w zastawie łąki królewskie w Czernikowie (Metr. Kor. XIV, 370). Jan Cz. z Czarnego (1473 † 1501), krewny Kościeleckich, dworzanin królewski (1473) i tenutarjusz królewszczyzn na Kujawach, był w 1493-1501 r. podkomorzym ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. XII, 130; XII, 145 i 248; XV, 54; XVI, 169). Jednym z jego wnuków był Jakób Sochel (?) Czerski (1498 † 1541 lub 1542) v. Zarzeczewski na Cz. i Zarzeczewie, kolejno podłowczy (od 1515), podsędek ziemi dobrzyńskiej (od 1521), sędzia grodzki bobrownicki (1531), wreszcie sędzia ziemi dobrzyńskiej (1540), żonaty z Ewą (Gębartówna ?) z którą spłodził syna Walentego (1547-72) na Cz., Chełmicy Wielkiej i częściach Zarzeczewa, Dyblina i Piórkowa i córkę Elżbietę Cz. (1543-7) v. Zarzeczewską 1 v. za Zygmuntem Zielińskim 2 v. za Mateuszem Szolańskim ze Szczerbin v. Szczerbińskim (Metr. Kor. XVI, 169; XXIX, 134; XXXVII, 250; XLV, 754; LVII, 185 Gr. bobr. I, 98, 99, 176, 316, 372, 376, 447-452, 536, 537, 598, 599, 1057, 1074, 1244, 1245, 1261, 1262, 1367, 1368, 1373, 1374; II, 28, 33-35, 71, 92-94, 120, 186-188, 197, 229, 245-247, 282, 352, 375, 405, 428. Wyk. pob. Gr. ziem. warsz. t. 82 f. 232, 233). Inny Jakób Cz. na Cz. i Czernikowie Małym v. Czernikówwku, na częściach Mazowsza i Paskowa w ziemi dobrzyńskiej i Krzyżkowic na Kujawach, żonaty z Małgorzatą N., krewną Moszczeńskich, brat rodzony Zofji (1547), która była na Erazmem Lochockim, sędzią ziemi dobrzyńskiej, spłodził syna Mikołaja (1564-8), na Czernikowie Małym i części Ręffin oraz córkę Dorotę (1568), żonę Wencysława Tolibowskiego z Tolibowa, ziemianina pow. brzeskiego (Gr. bobr. I, 58, 59, 79, 80, 412, 413, 443-445, 447-452, 700-702, 864, 896-899, 911, 924, 951, 968, 999, 1000, 1013, 1014, 1019-1023, 1059, 1062, 1063, 1085, 1120-1123, 1130, 1134, 1135, 1150-1152, 1164-1166, 1173, 1176, 1177, 1183, 1184, 1192-1198, 1219, 1280, 1283, 1284, 1292, 1294, 1296-1299, 1357-1359, 1364; II, 12, 181, 218-220, 300, 319, 393-395. Wyk. pob.) Jan Cz. staje w 1545 r. w grodzie bobrownickim (Gr. bobr. I, 968).

33. CZETKOWSCY z Czetkowów¹⁾ w par. i pow. rypińskim, później Cętkowscy v. Centkowscy z Cętków (dziś Cętki), drobna szlachta zagrodowa.

W latach 1531-68 na Cz. dziedziczą następujące trzy rodziny przybyszów:

1) Cz. herbu Pobóg²⁾, gałęź Strzeszewskich v. Trzeszewskich³⁾ z Strzeszewa v. Trzeszewa w pow. płońskim⁴⁾. Niektórzy z nich używają przydomku *Szyszka i Szyszkowicz*.

2) Cz. herbu Ogończyk, przydomku *Żaczek*, gałęź Żółtowskich z Żółtowa w pow. sierpskim, którzy od wsi Wapielska pisali się też *Wapielskimi*⁵⁾.

3) Cz. herbu niewiadomego, gałęź jednej z kilku rodzin Kosińskich z województwa plockiego⁶⁾ oraz

¹⁾ W wykazie poborowym 1663 r. (Arch. Kom. Sk. t. 150) też Czetkowy.

²⁾ Paprocki.

³⁾ Por. Paprocki,

⁴⁾ W źródłach również Strzaszewscy, Strząszewscy, Strzyszewscy, Trząszewscy, Trzęsiewscy z Strząszewa, Trząszewa, Trzesiewa, Strzyszewa, Strzyszewa. Przodkami Cz. Pobożan byli Wojciech i Jan Strzeszewscy v. Czetkowscy (Wyk. pob. 1531-40). Zapewne ten sam Jan Cz. z przydomkiem Szyszka (Gr. bobr. 1546 r. t. I str. 913, 914), Feliks (1543-68) Strzeszewski v. Czetkowski (Gr. bobr. I, 17, 19, 495, 497, 498, 1213; II, 343, 344 Wyk. pob.), prawdopodobnie brat rodzony Piotra Cz. Szyszki (1564-8) z Radzyna (Gr. bobr. II, 42, 251, 264-267, 290, 305, 306, 314, 315, 343, 347, 419, Wyk. pob.) i Marcin Cz. Szyszkowicz (Gr. bobr. 1567 r. t. II 42, 261, 266, 291, 315) dziedziczyli na Cz.

⁵⁾ Przodkiem Cz. Ogończyków był Stanisław Żaczek na Cz. v. Żółtowski († około 1545), ojciec Jana Cz. Żaczka v. Żółtowskiego (1543-6), Michała Cz. Żaczka v. Żółtowskiego (1546-6), Wojciecha Cz. Żaczka (1545-6) i Urszuli (1545-6) żony sławetnego Jana Niedbały, mieszczanina z Rypina. Z nich Wojciech Cz. Żaczek, ojciec Jakóba Cz. (1567), trzymał w 1546 r. w zastawie część w Cz., należąca do Marcina Żółtowskiego v. Wapielskiego (Gr. bobr. I, 159, 197, 380, 381, 389, 390, 452, 458, 705, 713, 817, 818, 913, 914; II, 181, 316, 350, 355, 421, 422, 440, Wyk. pob.).

⁶⁾ W Plockiem w tym samym czasie kwitnęli różni Kosińscy: herbu Lis z Kosinina w pow. plockim, herbu Rogala z Kosina Kapicznego i Kosina-Bartosów w pow. szreńskim i herbu Prus II z Kosin Wielkich w pow. szreńskim i z Kosin w pow. sierpskim (Rpis. Wittyga,—Monum. med. aevi XVIII t. III I, 170, 249, 398). Mikołaj i Jan Kosińscy v. Czetkowscy, zmarli około 1567 r. posiadali część w Cz. Z nich Mikołaj miał trzech synów: Andrzeja, Grzegorza i Józefa Kosińskich v. Czetkowskich, którzy w 1567 r. dziedziczyli na części w Cz. Wdowa po Janie Kosińskim v. Czetkowskim Katarzyna wyszła przed 1567 r. powtórnie zamąż za Mateusza Wójcika, mieszczanina z Rypina (Wyk. pob. Gr. bobr. II, 45, 46, 66, 67, 105, 106, 116, 117, 174, 181, 182, 343).

4) Wit (1567) i Bartłomiej (1567) Cz.¹⁾. Czy ci dwaj Cz. należeli do jednej z trzech wymienionych rodzin, czy też do rodu pierwotnych dziedziców Cz., których herbu nie znamy, nie wiadomo.

¹⁾ Gr. bobr. I, 316, 318, 326.

34. CZYŻEWSCY herbu Doliwa z Czyżewa¹⁾ w par. i pow. rypińskim.

Jan Plecki (1564-7) herbu Doliwa z Pleckiej Dąbrowy w pow. orłowskim²⁾, dziedzic części w Krostkowie, a zapewne i w Czyżewie, które w latach 1545-68 należało do Pleckich, w niektórych zapiskach sądowych z 1567 r. figuruje jako Czyżewski, podpisarz grodzki bobrownicki³⁾. Innych Cz. źródła nie wymieniają.

¹⁾ W wykazach poborowych z XVI w. i w aktach metrycznych parafii rypińskiej z końca XVII i XVIII w. Czerzewo, Czerzowo, Cierzowo.

²⁾ Ta gałąź rodu Doliwów, do której należeli Pleccy, pochodząca z ziemi łeczyckiej, aczkolwiek osiadła w ziemi dobrzyńskiej już w wieku XIV, nie utraciła związku z swą macierzą. Posiadała nieprzerwanie włości w obydwu ziemiach zarówno za Jagiełły, jak i w wieku XVI (Metr. Kor. XXI, 208, Gr. bobr. I, 737, 738, 1368, 1369, Bobr. ziem. oblig. f. 22 i 23). W pierwszej połowie XV w. Doliwowie posiadali w ziemi dobrzyńskiej, prócz zwartego gniazda w par. mazowieckiej pow. lipnoskim (Mazowsze, Kijaszkowo, Piotrkowo), Sadłowo pod Rypinem (niegdyś Świnków ze Strzgy), którego dziedzic Tomasz był w 1434 r. kasztelanem słońskim (Rzyszcz. i Muezk. Kod. dypl. t. II Nr. 578). W połowie XVI w. na Sadłowie dziedziczą już Swaroccy Rogala z Swarocina w ziemi gostyńskiej, z których Bieniasza (1544-68) nazywano również Sadłowskim (Gr. bobr. I, 277).

³⁾ Gr. bobr. II, 43, 61.

D.

35. DĄBROWSCY herbu Cholewa¹⁾, drobna szlachta z Dąbrówki pod Kikołem (*par. wolska pow. lipnoski*) v. Dąbrówki-Ogonów, na której w XIV w. siedzieli Ogonowie²⁾. Od Paszka z D., który nabył 1484 r. część Białochówka w pow. grudziądzkim, idą Białochowscy herbu Cholewa³⁾, którzy pisali się z D.⁴⁾

¹⁾ Boniecki.

²⁾ Część D. w drugiej połowie XVI w. należy jeszcze do Ogończyków (Działyńskich).

³⁾ Boniecki. Zapewne inny Paweł D. trzyma w zastawie w 1490 r. jedną włokę w Rętfinach (Bobr. ziem. oblig. f. 18 i 19).

⁴⁾ Metr. Kor. XX, 278.

Źródła z lat 1490-1567 wymieniają 4 D.⁵⁾.

⁵⁾ Konrad D. (1545) był ojcem Franciszka (1547-67), który wraz z Janem D. posiadał w 1564-7 r. części w D. i Komorowie (Gr. bobr. I, 711, 1381, 1382; II, 19, 92, 340 Wyk. pob.).

36. DOBACZEWSCY herbu Nałęcz^(?) z Dobaczewa pod Sierpcem (*par. sudraska pow. lipnoski*), drobna szlachta zagrodowa.

Paweł D. (1531-67) na częściach w D. w ziemi dobrzyńskiej i Żórawinie w ziemi płockiej używa w 1565 r. pieczęci z herbem Nałęcz¹⁾. Czy ta pieczęć rzeczywiście należała do Pawła D. czy też była przez niego pożyczoną od krewnego lub sąsiada, pieczętującego się innym herbem, z powodu uszkodzenia liter na niej orzec niepodobna. Inne pieczęcie D.²⁾ są zupełnie zniszczone.

Zapewne do innej rodziny D. również niewiadomego herbu należał Andrzej z D., stolnik płocki, dziedzic części w D. oraz w Borzewie, Cieślinie i Cedrowie w ziemi płockiej, bezpotomnie zmarły przed 1507 r.³⁾

Źródła z lat 1507-89 wymieniają 12 D.⁴⁾

¹⁾ Arch. Kom. Sk. t. 58 Nr. 1201.

²⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. Nr. 106 i 107. Ks. pob. płoc. 1531-52 r. (Arch. Kom. Sk. t. 52).

³⁾ Sukcesor jego, rodzony siostrzeniec Mikołaj z Kowalewa zamienił w 1507 r. odziedziczone po wuju dobra z Jakóbem ze Żdźar, pisarzem ziemskim płockim na części Żdźar w pow. bielskim (Metr. kor. XX 190).

⁴⁾ Na D. w latach 1531-46 dziedziczą Jan, Stefan oraz Paweł, Dominik, Mateusz i Marcin, czterej bracia rodzeni, wszyscy szlachta zagrodowa, a w 1564-7 r. ten sam Paweł z braćmi i Marek D. Paweł posiadał prócz tego część w Żórawinie w ziemi płockiej. Córki Dominika D.: Dorota, wdowa po Pawle N., Anna Piotrowa Kokoszczyńska, Zofja, wdowa po uczciwym Grzegorz z Sudragów, i Agnieszka, żona uczciwego Błażeja, posiadają w 1589 r. odziedziczone po zmarłych rodzicach części w D. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 573, 843, 844; II, 56-58. Bobrownickie grodzkie wyroki i rejestra judicialia 1589-1784).

37. DOBRSCY z Dobrego v. Dobrska (*par. trąbińska pow. rypiński*), drobna szlachta zagrodowa, licznie rozrodzona. W źródłach z lat 1490-1568¹⁾ figuruje około 30 D. z przydomkami *Chrósciel*²⁾, *Gnida*, *Gnidka* i bez przydomków. Wobec zniszczenia

¹⁾ Metr. Kor. XVI, 114. Bobr. ziem. oblig. f. 18 i 19, Wyk. pob. Gr. bobr. I, 269-271, 277, 400, 641, 848, 852, 890, 891, 1019, 1054, 1055, 1057; II, 17, 20, 42, 43, 105, 107, 150, 193, 231, 423.

²⁾ Mateusz Chrósciel z D. był obecny w 1490 r. przy działach Rętfin między Mikołajem Opierszałem, Anną i Katarzyną córkami Piotra z Rembiełina i Stanisławem Sierakowskim z Gulbin (Bobr. ziem. oblig. f. 18 i 19).

pieczęci na kwiecie poborowym z 1565 r. Michała, Marcina Gnidki, Tomasza i trzech Janów D.³⁾ oraz braku reszty kwitów poborowych wymienić w s y s t k i e c h i c h h e r b ó w nie jesteśmy w stanie.

Akta grodzkie bobrowniekie cytują D. herbu Świnka⁴⁾. Ci D. Świnkowie nie byli oczywiście w żadnym pokrewieństwie z możliwym w drugiej połowie XIV w. i pierwszej połowie XV w. rodem Świnków ze StrzYG.

D. przydomku *Gnida i Gnidka*⁵⁾ byli zapewne jedni z Piwnickimi herbu Lubicz odmienny z Piwnic ziemi chełmińskiej⁶⁾.

Jakób Ostrowicki Zebrzyd (1535-67⁷⁾ v. Dobrski⁸⁾, brat rodzony Kacpra Ostrowickiego z Ostrowitego⁹⁾, dziedzic części »zebrzydowskieje« w Ostrowitem w par. trąbińskiej (1547-65), Dobrem (1535¹⁰⁾ i Szczutowie (154...) należy właściwie do rodu Szczutowskich niewiadomego herbu z Szczutowa (par. płońska pow. rypiński), którzy już w końcu XV w. używali przydomku *Zebrzyd*¹¹⁾. Inni Dobrscy herbu Jastrzębiec patrz Poczet przybyszów.

³⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 419.

⁴⁾ Katarzyna D., żona Jana Nagórskiego, pożywa w latach 1546-7, Mateusza, Stanisława i Michała D. Świnków, swych braci rodzonych, o podział spadku po rodzicach lub wypłatę posagu (Gr. bobr. I, 848, 852, 890, 891, 967, 1019, 1054, 1055, 1057). Michał, Wojciech, Anna i Zofja D., dzieci Mateusza D. posiadają w 1564-7 części w Dobrsku (Wyk. pob. Gr. bobr. II, 42, 43).

⁵⁾ Jan Gnidka posiadał w 1490 r. część w D. (Bobr. ziem. oblig. f. 18 i 19). Części Mateusza Gnidy w D., i Duszotach zostały skonfiskowane w 1497 r. za jego niestawiennictwo na wyprawę wojenną (Metr. Kor. XVI, 114). Andrzej D. Gnidka (+ 1545) z żoną Anną (1545-6) i Marcin D. Gnidka (1564-7) siedzieli na częściach w D. (Wyk. pob. Gr. bobr. I, 269-271, 641, 848, 852, 890, 891; II, 107).

⁶⁾ Przydomku Gnidka 'oprócz czterech D. Gnidków z D. (1490-1567) używa Jakób Piwnicki (1546), dziepiec części w D., powinowaty Anny, wdowy po zmarłym w 1545 r. Andrzeju D. Gnidce (Gr. bobr. I, 852). Przydomku tego (od małego wzrostu szlachcica lub jego przodka) używają również niektóre inne rodziny np. Widlińcy herbu Junosza z Widlna w pow. lipnoskim.

⁷⁾ Gr. bobr. I, 250, 251, 1260, 1275; II, 326 Wyk. pob.

⁸⁾ Wyk. pob. 1535 r.

⁹⁾ Gr. bobr. I, 250, 251, 1260, 1275 Wyk. pob.

¹⁰⁾ Dobre graniczy z Ostrowitem.

¹¹⁾ Bobr. ziem. oblig. f. 18 i 19.

38. DULSCY a raczej DOLSCY herbu własnego z parafjalnej wsi Dolska v. Dulaska w pow. rypińskim, nabytego w 1386 r. wraz z Kawieczynem i Modrzynem przez braci

Piotra i Hanusza z Stangenberga od Władysława ks. opolskiego i dobrzyńskiego¹⁾ jedni z Sokołowskimi z sąsiedniego Sokołowa w par. dulskiej²⁾. Pieczęć herbowa jednego z ich przodków Gotarda z Dolska, łowczego dobrzyńskiego, na akcie z d. 25 stycznia 1434., zawierającym przyrzeczenie szlachty dobrzyńskiej, dane Jagielle, co do obioru na tron jednego z jego synów³⁾, bardzo niewyraźna, wyobraża jakieś zwierzę, siedzące na tylnych łapach, zwrócone w prawo, w którym Rzyszczewski i Muczowski upatrywali lwa, a Piekosiński⁴⁾ lamparta t. j. herb Lewart. Pieczęć ta wyobraża raczej lisa⁵⁾, lub rysia a nie trzech lisów, jak herb Gryzyna v. Gryzima, i może być nazwany Gryzimą odmienną⁶⁾. W drugiej połowie XVI w. D. już nie posiadali D., lecz inne włości, a między innymi części w Osieku Wielkim pod Brodnica, niegdyś dziedzictwie Leblów⁷⁾ od którego, jak się zdaje, nazywano ich Osieckimi⁸⁾. Wygaśli w pierwszej połowie XVII w.⁹⁾. Jeszcze w 1623 r. dziedziczyli na Kretkach¹⁰⁾.

Źródła z lat 1525-1589 wymieniają zaledwie kilku D.¹¹⁾.

¹⁾ Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum t. II.

²⁾ Por. Sokołowscy.

³⁾ Rzyszcz. i Mucz. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

⁴⁾ Piekosiński. Rocznik heraldyczny t. II.

⁵⁾ Niesiecki.

⁶⁾ Boniecki.

⁷⁾ Leblowie Osieccy herbu własnego v. Mora odmienna (murzyn do pasa bez rąk) wygaśli w końcu XV w. (Gr. bobr. I, 367).

⁸⁾ Por. Osieccy. Jakób, Jan i Stanisław D. wraz z Mikołajem Nałęczem i Anną Osiecką (t. j. zapewne Dolską z Osieka), żoną Jana Starorypińskiego, posiadają w 1564-89 r. Osiek Wielki (Wyk. pob. Gr. bobr. II, 119, 232, 279, Bobr. grodz. wyr. i reg. jud. 1589-1784, Grodzkie i ziemskie warszawskie t. 82 f. 231-234).

⁹⁾ Boniecki.

¹⁰⁾ Bobrowniekie ekstrakta i taryfy t. I.

¹¹⁾ Gotard D. (1525 nie żyje 1547) na części D. wraz z żoną Jadwigą zawiera w 1525 r. w m. Golubiu umowę z Achaem Czema, kanonikiem chełmińskim, tyczącą się dóbr Płowęża w pow. brodnickim, których tenarjuszem był Mikołaj, syn Jadwigi z pierwszego małżeństwa. Był jednym z tenarjuszów wójtostwa m. Rypina, na którego ustąpienie otrzymał w 1535 r. wraz z Stanisławem Starorypińskim i Barbarą Pinińską zezwolenie królewskie. Andrzej D. (1543-7), żonaty z Anną N., dziedziczył na częściach D. i Wojnowa. Jakób, Jan i Stanisław D. posiadają w 1564-7 r. razem z Mikołajem Nałęczem i Anną Staropińską (z domu Osiecką?) cały Osiek Wielki. Z nich Stanisław jeszcze w 1589 r. posiadał część Osieka, a Jakób w 1572 r. prócz części Osieka, część Roskowa w pow. rypińskim. Barbara D. (1567) była za Feliksem Żelskim v. Sokołowskim, dziedzicem części Sokołowa (Metr. Kor.

XL, 104; L, 336. Wyk. pob. Gr. bobr. I, 57, 58, 240, 241, 248, 249, 291, 292, 303, 304, 319-321, 371, 378, 399, 405, 597, 598, 607, 608, 619, 620, 711, 739, 1041, 1042, 1070, 1369; II, 119, 130, 232, 279, Bobr. grodz. wyr. i reg. jud. 1589-1784, Grodz. i ziem. warsz. t. 82 f. 231-234. (Bobr. ziem. oblig. f. 11 i 12).

39. DUSZOTOWIE herbu Dołęga odmienna pochodzą od szlachcica, przezwanego Duszotą. Ten lub inny Duszota założył w XV w. w sąsiedztwie czy też o obrębie Dobrego wioskę Duszoty (*par. trąbińska pow. rypiński*), stanowiącą jeszcze w drugiej połowie XVII w. jedną całość z Dobrem¹⁾.

Od Duszoty idą rodziny szlacheckie, używające przydomku *Duszota*: Wylazłowscy z Wylazłowa (*par. i pow. dobrzyński*) oraz jedni z nimi Szczepankowscy v. Szczepańscy²⁾ z Szczepanków pod Lipnem (*par. ostrowicka pow. lipnoski*), znani Siebmacherowi, jako Dołęgowie, Jastrzębscy z Jastrzębi (*par. i pow. lipnoski*) i Ruskowscy z Ruskowa (*par. sobowska pow. dobrzyński*). Rodziny te pieczętują się herbem Dołęga odmienna, wyobrażającym podkowę bez krzyża, strzałą z góry na dół³⁾.

¹⁾ Metr. Kor. 1497 r. XVI 114. Wyk. pob. 1663 r.

²⁾ Gr. bobr. I, 264; II, 296.

³⁾ Arch. Kom. Sk. t. 57 Nr. 882. Herb ten figuruje na pieczęci Jana Jastrzębskiego z literami J. J., którą pieczętuje się w 1565 r. brat rodzony Jana, Bartosz Jastrzębski. Por. Jastrzębscy.

40. DYBLIŃSCY herbu niewiadomego z Dyblina pod Dobrzyniem (*par. i pow. dobrzyński*), dość zamożna i wybitna rodzina szlachecka.

Piastowali w końcu XV i na początku XVI w. urzędy ziemskie¹⁾. Nie wiem, czy do tej samej czy też do innej rodziny, należeli D. Łaszczowie, również niewiadomego herbu (Prawdzie²⁾), cytowani w źródłach na schyłku pierwszej połowy XVI w.³⁾, jedni z Radomińskimi Łaszczami z parafjalnej wsi Radomina

¹⁾ Bolesław z D. był w 1480 r. sędzią ziemi dobrzyńskiej. (Bobr. ziem. oblig. f. 19), a Dobiesław z D. w 1497-1503 r. łowczym ziemi dobrzyńskiej (Metr. Kor. XVI, 121. Gr. bobr. I, 816, 817). Dersław z D., łowczy dobrzyński, zmarł w 1519 r. (Metr. Kor. XXXIII, 534).

²⁾ Ród Prawdziców kwitnął w ziemi dobrzyńskiej już w pierwszej połowie XV w. Jan z Kochania i Tomasz z Stróżewa, obydwaj Prawdowie, w imieniu swego rodu uczestniczyli w 1434 r. w obiorze Jagiellończyka na tron przez szlachtę dobrzyńską. (Rzyszez. i Muezk. Kod. dypl. t. II Nr. 578). Do najwybitniejszych Prawdziców w ziemi dobrzyńskiej należeli Rokitnicy (Paprocki).

³⁾ Wojciech Łaszcz z D. (Gr. bobr. I, 573, 598, 599), dziedzic części w D. i Węgiersku, zmarł w końcu 1545 lub na początku 1546 r. Wdowa po nim Anna posiadała w 1546-7 część w D. (Gr. bobr. I, 844, 888, 1043, 1045, 1075).

w pow. rypińskim. Wszyscy ci Łaszczowie idą od Suradowskich Łaszczów z Suradowa (*par. wierzbicka pow. lipnoski*⁴⁾).

⁴⁾ Łaszcz dziedziczył w 1418 r. na Suradowie (Pawiński, Teka t. VII Nr. 190).

41. DZIAŁYŃSCY herbu Ogończyk¹⁾ z parafjalnej wsi Działyń w pow. lipnoskim, jedna z najmożniejszych i najznakomitszych rodzin dobrzyńskich z prastarego pnia Ogonów²⁾, z którego wyszli oprócz D. Unieńscy, Kucińscy, Kościeleccy z Skąpego, Radzikowscy, Kuczborscy i ich gałąź Chodorąscy, Murzynowscy, Rudzowscy i Suszycy.

Przodkami Dz. byli: Ogon, żyjący w końcu XIII w., mąż zasłużony Ziemowitowi ks. dobrzyńskiemu, syn jego Piotr Ogon (1329-64), kasztelan dobrzyński, wnuk — Andrzej z Unienia, Radzikowa i Kuczborka, kasztelan dobrzyński († 1395) i prawnuk — Mikołaj z Kutna (1388, 1395). Od jednego z synów tego Mikołaja — Piotra, który przy działach rodzinnych, dokonanych w 1413 r. w Kutnie, otrzymał Działyń, Wolę i Zembowiec, w 1434 r. podłowczego³⁾, w 1438 r. już podkomorzego ziemi dobrzyńskiej⁴⁾, idą Działyńscy.

Niektórzy Dz., jako to Piotr (1489 + 94) na Woli (parafjalnej pod Kikołem), Zembowcu, Bogucinie i innych dobrach w ziemi dobrzyńskiej, cześnik dobrzyński (1480), a następnie kasztelan słoński (1488-94), oraz syn jego z Anny Czarnkowskiej, córki Sędziwoja,

¹⁾ Mikołaj Dz. na Zembowcu i Bobrowie i brat jego rodzony Paweł Dz. na Działyniu i części Rembiechy, kasztelan słoński, tenaturjusz nowonieszawski, używają w 1566 r. pieczęci z własnym herbem Ogończyk i własnymi literami N. D. (Nicolaus Działyński) i P. D. (Arch. Kom. Sk. t. 59 Nr. Nr. 340 i 396, 394).

²⁾ Czterej bracia Ogonowie: Paweł, kasztelan łęczycki, Marcin podkomorzy łęczycki, Jakób i Piotr (późniejszy kasztelan dobrzyński, przodek Dz., Kościeleckich, Radzikowskich, Kuczborskich, Chodorąskich, Żelskich, Sokolowskich etc.), synowie Ogonów, otrzymali w 1329 r. od Władysława ks. łęczyckiego i dobrzyńskiego prawo chełmińskie dla swych dóbr Lubina, Woli, Dąbrówki pod Kikołem i Murzynowa z przyległościami (Rzyszez. i Muezk. t. II Nr. 481. Płockie grodzkie wieczyste z 1545 r. t. 10 fol. 309, 310). Ta sama gałąź Ogonów posiadała w ziemi dobrzyńskiej za Jagielly, prócz Lubina, Woli, Dąbrówki i Murzynowa, Skąpe, Zębówiec, Trutowo (w par. wolskiej — w pierwszej połowie XVI w. już Sulimów Szrobskich) Radzikowo, Świedzbnę, część Księtego itd. (Rzyszez. i Muezk. Kod. dypl. t. II Nr. 578. Piekosiński, Roczn. herald. t. II, Kod. wpol. Nr. Nr. 516 i 532, Ziemskie brzesko — kujawskie IV, 426). Mikołaj z Woli był w 1402 chorążym, a Dobiesław z Unieni w 1424 r. podstolim dobrzyńskim (l. c.).

³⁾ Rzyszez. i Muezk. Kod. dypl. t. II Nr. 578.

⁴⁾ Kod. wpol. V Nr. 604.